

Як виховують медіа, або Морально-етичні проблеми інформаційної безпеки дітей

За результатами дослідження "Соціально-психологічний аспект впливу ЗМІ на підлітків загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва" рейтинг ЗМІ серед молоді є таким: Інтернет — 55 % (особливо спілкування в соціальних мережах); телебачення — 45 %; журнали — 26 %; газети — 5 %.

На сучасному етапі швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, формування глобального інформаційного суспільства медіа набувають нових функцій, стають засобом організації дозвілля, відпочинку, розваги, набуття нових знань, умінь, інтелектуальної праці, інтерактивного спілкування, приваблюючи широкі вікові групи населення, особливо дітей і молоді.

Василь КОСТИЦЬКИЙ, голова Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі

Проте поряд із позитивним значенням інформаційний простір приховує серйозну загрозу для розвитку особистості. Недосконалість чинного законодавства зумовлює перевантаження інформаційного простору матеріалами, що містять елементи насильства та жорстокості, пропагують наркоманію, токсикоманію, тютюнопаління та інші шкідливі звички, війну, національну та релігійну ворожнечу, неповагу до батьків, національних і релігійних святинь, мають порнографічний або еротичний характер, які деформують психіку молоді, навіюють моделі агресивної поведінки та відчуття небезпечного життя, що, безперечно, негативно впливає на психоемоційний розвиток внутрішнього світу та спотворене сприйняття навколишнього середовища.

Особлива небезпека з боку медіа полягає ще в тому, що вони "перехоплюють" у соціальних інститутів (сім'я, школа, держава, церква, громадські організації та ін.) виховний вплив на дітей.

За даними Інституту соціальної і практичної психології НАПН України, у звичайні робочі дні 20,7 % учнів в Україні дивляться телевизор щонайменше одну годину на добу; 41,7 % — до двох годин на добу; 29,4 % — до трьох і більше годин на добу.

Отже, телевизор є якщо не активним учасником життя дитини, то принаймні повсякденним його тлом.

Телевизор більш як на 3,5 години обмежує час спілкування батьків із власними дітьми, які потрапляють у ситуацію "вимушеної ізоляції".

Доведено, що надмірне захоплення телебаченням негативно позначається на якості дитячої гри, шкільній успішності, загальній культурі мовлення і наражає на ризик не здобути глибоких, системних знань про навколишній світ. Дошкільнята, які дивляться телевизор понад годину щодня, гірше розрізняють реальне та вигадане. Вони також є більш тривожними й агресивними, з остра-

хом ставляться до навколишнього світу, мають нерозвинену уяву, гірше адаптуються до шкільного життя і життя загалом.

Сучасні мас-медіа переважно нав'язують антиподи ідеалів добра: злість, нечесність, хитрість, несправедливість, помсту, нещирість, заздрість, жорстокість, у зв'язку з цим відбувається деформація моральних цінностей підрастаючого покоління. Так, фахівець у галузі педагогіки О. Невмержицька виокремлює напрями, відображені на телеекрані, що відрізняються від моральних моделей поведінки, зокрема:

1. Ідеалізація соціальної інфантильності: герої популярних молодіжних серіалів намагаються створити ілюзію, що для здобуття раннього багатства і слави достатньо деяких здібностей, зовнішньої привабливості й надзвичайної пробивної сили.

2. Орієнтація на матеріальні цінності: робиться відверта спроба підмінити поняття щастя поняттям матеріального успіху. На екрані присутні переважно представники престижних професій, проте немає працівників робітничих професій і сільського господарства.

3. Гедонізм: показ нереального, проте на вигляд доступного світу розваг і втіх. Нескінченні серіали, що транслуються, дивиться значний відсоток дітей і їхніх батьків. Герої цих фільмів постійно наражаються на одні й ті ж проблеми: розлучення, смерть, алкоголізм, безпліддя подружжя, позашлюбні діти, позашлюбні стосунки, вживання наркотиків, правопорушення неповнолітніх, алкоголізм, захворювання і операції, психічні розлади.

Одним із чинників деформації моральних засад молоді є засилля реклами алкогольних напоїв у теле-, радіопросторі, Інтернеті, на малих архітектурних формах (торговельних кіосках, павільйонах), на зупинках громадського транспорту, у вітринах магазинів і супермаркетів, торговельних наметів. Зокрема за результатами висновків експертних досліджень Національної комісії впродовж 2010—2012 років на 5,39 % збільшилася кількість рекламних роликів, які пропагують шкідливі звички.

Закінчення на стор. 4

ЛИСТ ДО ПОЛЯКІВ

3

ЛИСТИ З МУЗЕЇВ Т. ШЕВЧЕНКА

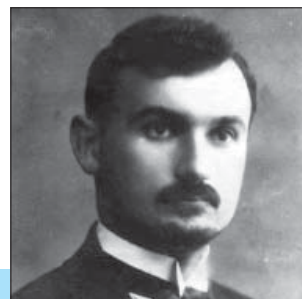
5

ЩО НАМ РОБИТИ СЬОГОДНІ?

8-9

ХАРИЗМА АРСЕНА РІЧИНСЬКОГО

10

ЧАРІВНИЙ МЕЧ СЛОВА

12-14

Закінчення.
Початок на стор. 1

Як виховують медіа, або Морально-етичні проблеми інформаційної безпеки дітей

Неодноразово для реклами алкогольних напоїв використовується зображення молодих, успішних, привабливих людей, які під час відпочинку розпивають алкогольні напої, нав'язуючи споживачам не тільки продукцію, а й певний спосіб поведінки в суспільстві — відпочинок із обов'язковим споживанням алкогольних напоїв. При цьому, за даними ВООЗ, Україна є абсолютним лідером серед 40 країн Європи за кількістю підлітків 11–15 років, які регулярно вживають алкоголь. Загалом близько 40 % українських підлітків від 14 до 18 років вживають алкоголь, на другому місці Ізраїль — 28 %. Росія посідає 15 місце.

Слід зазначити, що Національна комісія здійснює систематичний моніторинг дитячого мовлення на загальнонаціональних телеканалах. Результати аналізу моніторингу свідчать, що присутність дитячих телепрограм у сітці мовлення не завжди виступає показником доступності цього контенту для юних глядачів. Зокрема найбільша щільність трансляції дитячих передач і фільмів припадає на часовий відрізок із 4 до 8 години ранку. У вечірній прайм-тайм програми, призначені молодшим школярам і дошкільникам, на українських телеканалах майже не транслюються. Таким чином, дошкільники й молодші школярі після шостої години вечора змушені дивитися телепродукт, орієнтований на дорослих споживачів.

Крім того, дитячих програм власного виробництва на загальнонаціональних каналах обмаль. Необхідно відзначити домінування мультфільмів над програмами.

Національною комісією неодноразово встановлено порушення вимог статей 6, 28, 62 Закону України “Про телебачення та радіомовлення” (використання брутальних слів і висловів), трансляцію жартів і анекдотів на сексуальні теми в денний час в ефірі радіопростору. Такі порушення є викликом мовленнєвого етикетного лексикону молодшої людини.

Необхідно констатувати домінування інформації з елементами жорстокості, насильства в інформаційному просторі, що формує таке явище, як *медіа-насильство*, формами якого є:

- пропаганда і заклики до насильства, зокрема й на етичному ґрунті;
- деталізація (“смакування”) насильства — і дій кривдника, і страждань жертви;
- позиціонування насильства як норми повсякденного життя (наприклад, створення позитивного образу жорстокого, але справедливого героя);
- демонстрація технологій кримінальних злочинів (виготовлення зброї, приготування наркотичних сумішей у домашніх умовах тощо);
- пропагування терпимості до насильства й, отже, “розмивання” настанов на боротьбу з ним, протидію йому тощо.

Таке медіа-насильство розглядається як форма психологіч-

ного тиску на думки, емоції, почуття індивідів, навчання і примушування їх у певний спосіб думати, відчувати, чинити та боятися чогось, а також підштовхування їх до певних висновків і поведінки.

За результатами моніторингу Центром науково-освітніх інновацій і моніторингу одного з центральних каналів українського телебачення за 7 год. ефіру зафіксовано: 17 сцен убивств (понад 7 % часу), 11 сцен насильства (майже 5 %), 3 еротичні сцени (близько 1,5 %), 3 рекламні ролики Інтернет-ігор (близько 1,5 %), що складає понад 2 години телевізійного ефіру.

Дані соціологічного дослідження кандидата психологічних наук О. Дроздова (Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України) свідчать, що 58 % молоді прагнуть копіювати поведінку телегероїв, здебільшого з іноземних фільмів, а 37,3 % молоді готові вчинити протиправні дії, беручи приклад із телегероїв. Автори дослідження, проведеного у 80-х роках у США серед засуджених злочинців, оприлюднили такі факти: 63 % засуджених злочинців заявили, що вони скоїли злочин, копіюючи телевізійних героїв, а 22 % перейняли з телефільмів “технологію” злочину.

Усе це обумовлює високий рівень злочинності у суспільстві, зокрема й серед підлітків. За інформацією МВС України, зареєстровано злочинів, учинених неповнолітніми або за їх участю 2009 року — 15 44 5; 2010-го — 173 42; 2011-го — 17 846; станом на 20.11.2012 року — 14 238.

На підставі експертних досліджень, проведених 2012 року Національною комісією, можна констатувати, що дедалі більш орієнтованими на насильство стають комп'ютерні ігри. Сфера відеоігор щорічно приносить прибуток у 10 млрд доларів США. У щоріч-

ному звіті, опублікованому Національним інститутом ЗМІ та сім'ї, наголошується, що в деяких відеоіграх уже присутні сцени канібалізму. За повідомленнями Американської асоціації з психології більшість досліджень, що стосуються насильства і відеоігор, сходяться в наявності певного зв'язку між дитячою агресивною поведінкою та комп'ютерними іграми з елементами насильства. Такі дослідження демонструють, що злочинці, які вчиняють насильство у відеоіграх, у 73 % випадків залишаються безкарними. А це загалом вчить молодь використовувати насильство як ефективний метод вирішення проблем.

В умовах інформаційного суспільства, що розвивається, Інтернет-простір наразі посідає найголовніше місце у процесі соціалізації підлітків. За результатами дослідження Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, що охопило понад 2 800 учнів, більшість школярів (86 %) користуються Інтернетом майже щодня та лише 4 % із них не користуються Інтернетом узагалі. При цьому в середньому на добу молодь витрачає на користування Інтернетом 4 години.

Як стверджують психологи, в учнів від користування Інтернетом виявляється чітка тенденція на отримання задоволення і меншою мірою на становлення розуміння сутності Інтернет-контенту, мети його поширення, підтексту, формування вміння відбирати й оцінювати контент.

Під час проведення дослідження взаємодії школярів з Інтернетом, науковці констатують факт надмірної довіри до Інтернету серед учнівської молоді. Зокрема діти постійно наражаються на небезпеку, коли залишають свій номер мобільного телефону (46 %), домашню адресу (36 %), особисті фото (51 %) або спілкуються з абсолютно незнайомими людьми, які можуть їх образити, принизити, ошукати, нашкодити морально чи фізично.

На думку психологів, інформаційний простір призводить до переходу значної частини суспільства до стану теленаркоманії, віртуальної залежності, коли потреба перероджується в бездумну звичку — в навик. Фахівці ДУ “Інститут неврології, психіатрії та наркології НАМН України” стверджують, що кожна п'ятнадцята особа (6,54 %), яка має досвід роботи в Інтернеті, набуває залежності від нього вже в підлітковому віці. За цим показ-

ником Інтернет як об'єкт зловживання наближається до наркотиків-каннабіноїдів — гашишу, марихуани тощо.

В окремих випадках матеріали інформаційного простору призводять до дитячої смертності через вчинення неповнолітніми самогубств. Так, тільки в Черкаській області захоплення грою “Собачий кайф” спричинило 12 самогубств серед неповнолітніх.

Особливу стурбованість викликає *сексуальне підґрунтя інформаційного простору*, зокрема засилля спливаючих банерів на інформаційних сайтах, які, при спробі їх закрити, переорієнтовують користувача на сторінку порносайта, секс-шопу чи нав'язують споживачу товари і послуги (зокрема й послуги сексуального характеру). Також наразі необхідно констатувати виготовлення та розповсюдження літератури для дітей із питань статі і сексу без грифу і свідчення Міністерства освіти і науки України. Проте на відміну від насильства, ґрунтовні дослідження впливу інформаційної продукції сексуального характеру в Україні відсутні. Дослідження, проведене 2004 року американською корпорацією RAND, підтвердило, що високий рівень інформації сексуального характеру в інформаційному просторі здатний привести до більш раннього початку сексуального життя підлітків. Так, в Україні вже понад 10 % 13–14-річних школярів мають власний досвід статевого життя, а серед 15–16-річних студентів-першокурсників ПТУ 45 %. При цьому впродовж 2002–2006 рр. вік початку статевого життя більшості учнівської молоді серед тих, хто мали цей досвід, зменшився з 15 до 14 років, що загалом ілюструє зміну ціннісних орієнтацій у суспільстві, погіршення фізичного здоров'я підростаючого покоління, деградацію сім'ї як соціального інституту.

Отже, програмна політика більшості телерадіокомпаній не просто не задовольняє художньо-естетичних смаків аудиторії, вона апелює переважно до біологічних інстинктів, нав'язує споживацькі орієнтації, деформуючи морально-етичні засади у дітей і молоді України. В ефірі вітчизняних телеканалів переважають розважальні програми, художні фільми та реаліті-шоу, які демонструють аморальну поведінку, містять брутальну лексику та сцени насильства. Необхідно підкреслити відсутність державних програм із забезпечення інформаційної безпеки дітей, системних досліджень вивчення впливу інформаційної продукції на психологічний розвиток підлітків. Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що діяльність органів державної влади та громадськості має бути спрямована на організацію всебічної підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії з інформаційним простором, формування у них медіаобізнаності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей.

Василь КОСТИЦЬКИЙ

Напередодні відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка редакція “Слова Просвіти” започатковує проєкт “Листи з музеїв Тараса Шевченка”. Починаємо зі столиці. Запрошуємо читачів долучатися.

Лист перший Музей у риштуваннях

Перебуваючи у столиці України, насамперед необхідно відвідати Національний музей Тараса Шевченка. Адже саме тут зберігається переважна більшість малярської спадщини Великого Кобзаря, що входить у золотий фонд світової культури. Колекція музею формувалася протягом 150 років і нині налічує понад 85 тисяч експонатів, з яких до основного фонду належить 34 тисячі. Найцінніша її частина представлена в постійній експозиції музею. Захоплені витонченими мистецькими роботами Шевченка, відвідувачі говорять, що Національний музей — це Київський Ермітаж, хоча дещо обмежений у виставкових площях.

Сьогодні на сайті музею (museumshevchenko.org.ua) можна віртуально прогулятися його залами, детальніше прочитати про Шевченка і його творчість, про фонди музею, історію їхнього формування і експозицію, погортати електронний архів і дізнатися, які події відбуваються в музейному закладі. У сучасному світі запорукою успіху і гарантією популярності є наявність якісного інтернет-представництва. У випадку музею — це ще й збільшення кількості відвідувачів, які прагнуть побачити мистецькі шедеври на власні очі. Про успіхи в науковій, інновації в просвітницькій роботі ми говорили з директором музею Дмитром Васильовичем Стусом.

Нещодавно на сайті Національного музею Тараса Шевченка з'явилася інформація, що в музеї розпочинаються підготовчі роботи з реставрації, ремонту та можливої реконструкції. Нинішні ремонтно-реставраційні роботи відбуваються в рамках підготовки до відзначення 200-річного ювілею з дня народження Тараса Шевченка 2014 року, згідно з Указом Президента України № 257/2012 від 11.04.2012 р. “Про додаткові заходи з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка”.

Тож починаємо інтерв'ю з Дмитром Стусом із невідворотного запитання про проблеми, через які необхідно проводити ремонт, проте, чи достатнім є фінансування робіт, чи зверталися раніше до керівництва держави з пропозиціями щодо реконструкції будівлі?

— Те, що приміщення музею, та й не тільки воно, зараз у критичному стані, відомо давно. Через 4—5 місяців після того, як 1,5 року тому я став директором музею (травень—червень 2012 року), то відселив працівників із приміщень, уражених грибок. А це цілий поверх нашого флігеля. Також зробили знімки окремих сховищ, приміщень і передали їх Президенту, Прем'єр-міністру, порушили питання про те, що в такому стані неможливо підходити до святкування 200-ліття Тараса Шевченка — просто буде соромно.

Згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 309-р від 20.05.13 р., на ремонтно-реставраційні роботи у Національному музеї Тараса Шевченка виділено 27,2 млн грн. За ці кошти планується провести роботи з гідроізоляції фундаментів, рекон-

струкцію системи опалення, вентиляції, охоронної, пожежної сигналізації, здійснити капітальний ремонт покрівлі та водовідводів. Особливої уваги потребує фасад головного корпусу Музею — пам'ятки архітектури XIX сторіччя.

Головні проблеми — надмірна вологість і відсутність вентиляції, що стали хронічними. Вони виникли внаслідок неякісного виконання робіт із облаштування гідроізоляції стін під час останніх ремонтів у 1989 та 2004 роках. Це стало причиною втрати поясу гіпсововняного тиньку по всій довжині фасаду, руйнування ліпного декору на стінах споруди Музею та під балконами, порушення режиму зберігання матеріалів у фондосховищах, що у підвальних приміщеннях. Як наслідок — виникнення умов, неприйнятних для роботи працівників у внутрішніх робочих приміщеннях робочого флігеля, що зумовило переміщення наукових співробітників і технічного персоналу Музею на другий поверх флігеля влітку 2012 року, де зараз во-

ни працюють у погано пристосованих для такої кількості людей кімнатах. Говорить директор музею:

— Під час заходів, які відбуваються в музеї, температура впродовж півгодини підвищується на 8—10 градусів — у музеї відсутні системи вентиляції, кондиціонування; необхідно провести низку робіт — зробити гідроізоляцію, відновити вентиляційні системи, створити відповідне кондиціонування для фондів, у частині залів створити можливість підтримувати температурно-вологісний режим, щоб не було коливання температур більше ніж 1—2 градуси, щоб у нормальному стані була вологість у приміщенні. Сьогодні про таке ми навіть мріяти не можемо. Як наслідок — відвідувач музею позбавлений можливості дивитися оригінальні твори, вони майже не виставляються. Якщо говорити про живопис і графіку, оригінали зберігаються у фондах, куди немає доступу людей.

Паралельно хочеться збільшити приміщення фондів, бо їх хронічно не вистачає, і створити нормальні умови для роботи людей — хоча б по 5—6 квадратних метрів на одного наукового співробітника.

Донині в експозиції була представлена невелика частина тих документів, що зберігаються у музеї. Більшість матеріалів була доступна лише науковцям, аспірантам тощо. А серед цих документів є унікальні: прижиттєві твори з автографами (“Гайдамаки”), метрична книга, рапорт в Академію мистецтв 22 березня 1845 р. тощо. Усі ці документи мають обмежений термін зберігання, вони зшиті у справи і не розшиваються.

— Чи не боїтеся Ви, що на час святкування 200-ліття Тараса Шевченка Музей стоятиме у риштуваннях, як свого часу було в Каневі, і люди не матимуть можливості його відвідати?

— Я нічого не боюся. Що буде зроблено, те буде зроблено. Ювілей, Укази Президента стали підставою, яка допомогла зрушити з місця проблему, що з різних причин не вирішувалася багато років. Це задовнена болячка.

У нас півроку пішло на те, щоб зібрати необхідні документи, зрозуміти, в якому стані перебувають приміщення музею, і почати бити на сполох. Сподіваюся, що глобальні проблеми будівлі будуть вирішені.

ні. А встигнемо чи не встигнемо оновити експозицію, знайти кошти на придбання сучасного технічного обладнання, — ці питання вирішуватимуться безпосередньо до ювілею. Але для музею, для його розвитку головне — вкласти гроші й вирішити його глобальні проблеми (стін, інженерних споруд).

Переконаний, що до 200-ліття вирішимо головні завдання музею — збереження експонатів у належних умовах, експозиція оригіналів робіт Шевченка, комфортний мікроклімат. Яким буде технічне оснащення, — інші питання. Поки що колеги з Росії та Європи говорять, що Національний музей Тараса Шевченка — справжній музей XIX століття.

Треба привести до ладу і Будинок-музей Т. Г. Шевченка на провулку Шевченка, треба нарешті підключити опалення в хату на Пріорці, яка всі ці роки існує без нього. Узимку минулого року туди завезли лише масляний радіатор.

Вірю, що знайдуться люди, які нам допоможуть із цим упоратися, бо тільки державними коштами ці проблеми не вирішимо.

А Національний музей, думаю, взагалі не закриватиметься, навіть під час ремонту, можливо, експозицію скоротимо. Може, другий поверх на місяць доведеться закрити. Перший поверх, сподіваюся, працюватиме постійно, у нас запланована велика програма.

Шукаємо можливості розробляти нові екскурсії, новий тип роботи з відвідувачем. Зокрема найпопулярнішою є екскурсія-гра, під час якої діти розбиваються на команди, проходять екскурсію, а тоді, відповідаючи на запитання, складають пазли. Зараз наші фахівці розробляють ще одну екскурсію — накладаємо Шевченка на географію, тобто відбувається вивчення і пізнання України, місць, де бував Шевченко, через його біографію. Активно ведеться робота з волонтерами. Наші співробітники працюють із молоддю, і старшокласники та студенти самі читають екскурсії для своїх однолітків. Але це на рівні експерименту, адже це все — додаткове навантаження. Коштів на таку роботу бюджет не має, і я не можу цього вимагати від людей. Але це робить нас ентузіазми і, як на мене, робить дуже багато. Проте сподіватися, що ентузіазм буде постійно, не варто. У мене таких ілюзій немає. Сподіваюся, під це вдасться залучити якісь гранти, а якщо ні — матимемо досвід, методичні напрацювання і чекатимемо, коли зміниться ставлення до культури, до Шевченка, до важливості такого типу роботи в державі.

Далі буде.

Спілкувався Євген БУКЕТ
Фото Олександра ЛІТВИНЕНКА

Поправка

Вельмишановна редакціє!

Я є постійним читачем Вашої газети. Прочитавши статтю Бориса Манжеля (м. Суми) «Дві любові Тараса Шевченка. До 170-річчя першої поїздки на Сумщину» у числі 23 (712) за 13—19 червня 2013 р., і в мене є три суттєві зауваження:

1. Під портретом Марії Максимович написано: «Тарас Шевченко. Портрет Варвари Репніної. 1859». Це — перша помилка.

2. В останній колонці, другий абзац у дужках написано: «З листа княжни В. М. Репніної до свого духівника Ш. Енгорна», — не Енгорна, а Ейнара. Це — друга помилка.

3. Прізвище швейцарського художника Йозефа Горнунга подається — Горнунча. Це — третя помилка.

Мої побажання: ті, хто вам віддають друкувати свої тексти, мали б консультуватися із шев-

ченкознавцями, а редакторам більш відповідально ставитися до друкованого слова.

Бажаю Вашій газеті процвітання, а її працівникам здоров'я і успіхів на благо нашої країни.

З повагою
Ніпель Колоскова
17.06.2013 р.

Від редакції: Шановна пані читачко! Висловлюю Вам щирі подяку за увагу до нашої газети. Вказані Вами помилки справді були допущені при підготовці матеріалу автором Борисом Манжелею та працівником редакції Євгеном Букетом, який знехтував першим правилом журналіста: ретельно перевірити всі імена й дати, готуючи публікацію до друку. Приношу вибачення читачам газети і прошу взяти цю публікацію до уваги.

З повагою
Головний редактор
Любов Голота

Богдан ВИХАНСЬКИЙ,
заступник голови осередку
ТУМ “Просвіта”, смт Дубляни,
Самбірщина

Нам би такий ентузіазм!

Надзвірна рада кооперативу «Будучність» у селі Корналовичі (1929 рік). Сидять зліва: Василь Беца, Микола Беца (голова читальні), Василь Янушевич, Андрій Піць, Василь Ярема, Петро Фляк. Стоять: Василь Буньо (писар читальні), Петро Сілецький, Осип Гінка, Петро Гінка (заступник голови читальні), Осип Яцимірський, Іван Ковальчук (керівник молочарні), Осип Городиський

Епохи, як казав колись Борис Грінченко, маємо право судити з висоти свого часу, а от людей, що жили тоді, тільки з погляду тієї епохи. Це справді так, бо ось при відкритті її на хвилиночку і побачимо, що “уже восени вони харчуються хлібом із висівків, а в передновинок — лише бур’яни. Вони здатні лише з-під палки йти на панщину, працювати на себе у них не вистачає сил. Тож воду вони п’ють не з криниці, а з річки чи потоку. Другий їх напій — спалююча нутро горілка. Брудні і голодні очікують вони весною на допомогу від пана, котрий не дозволяє їм померти з голоду. В їх житло сонце не має доступу, там лише сморід і дим, котрий вкорочує їх мізерне життя, а найбільше вбиває дітей. У цій темниці спить на соломі господар, поруч із яким його гола дівтора, обнявши за шию теля”. Не помилимося, коли скажемо, що саме так жили мешканці села Корналовичі, що на Самбірщині, піддані панів Созанських, одному з яких так шкода було давати оту весняну допомогу своїм злидарям задаром, що наказав у шапках і подолках приносити за неї напорпану з-під ніг землю і насипати у відповідному місці. Отож ще донині на території колишнього палацу, де сьогодні підноситься красуня-школа, бовваніє пагорб, який так і зветься: “голодна гора”.

І саме таких людей через двадцять літ після скасування панщини, взялися вивести на світлосяйні верховини вселюдського поступу кілька десятків відважних і небайдужих патріотів-українців, що їх за любов до простого люду називають “народовцями”.

Перші спорадичні дії просвітян, таких як Маркил Желехівський, котрі, набравши торбу книжок, йшли від хати до хати, дуже скоро переконали керівників організації — Анатолія Вахнянина і Омеляна Партицького, що успіх справи — в наближенні до народу. 1875 року вони добиваються права засновувати філії у повітах, а згодом — відкривати читальні в усіх селах і містах краю. У Самбірському повіті така філія з’явилася 03.09.1891 року, а вже наступного року стараннями о. Березинського — перша читальня у селі Кульчиці. У Корналовичах таку читальню відкрили 12 червня 1904 року — тому, що третину населення села становили поляки, які виявляли значний спротив. Опір чинив і колишній власник села, а тоді — власник величезного маєтку, посол до Галицького сейму пан Фелікс Созанський. Та фанатик просвітянства адвокат Данило Стахура, обраний головою повітової філії 28 грудня 1903 року, з допомогою щойно призначеного священника Льва Федоновича зумів знайти у селі підтримку, і читальню вдалося відкрити. У звіті, поданому до львівської Централі, читаємо: “В читальню вступило 91 чоловік, в керівному ядрі: Іван Беца, Гринько Буньо, Микола Волянський, Гринько Гавриляк, Дмитро Листопад, Михайло Писар, Микола Тхорик, Василь Янушевич. Провідниками усього руху були: сільський писар Василь Беца та Микола Грушак, який обраний головою і в домі якого і розміщуватиметься читальня, причому — безплатно”.

У Корналовичах збереглися всі просвітянські звіти, подані керівниками читальні, та Книга

протоколів сільської ради (“Ксенга ухвал ради гмінної” за 1899—1920 рр). Тож бачимо саме ті зміни, які настали внаслідок появи читальні “Просвіти”. Ось протокол гмінної ради від 30 березня 1907 року: “Рада громадська, зібрана в числі 12 членів, ухвалює одногосподно, що від нинішнього дня яко язык урядовий нашої громади, як у внутрішнім урядуванні, так і на вні з партиями і в кореспонденції з властями автономічними і правительственными має вживатися виключно язык РУСЬКИЙ. Печать громадська має бути також з написом руським і поручається начальникови громади щоби безпроволочно о згадану печать постарався. О сій ухвалі належит повідомити ц. к. (цісарсько-королівське) Староство і Виділ повітовий” (с. 85). І всі 12 членів ради підписалися по-українськи (Александр Бачинський, Микола Волянський, Тома Гінко, Андрій Піць... Ілля Буньо — вийт). За Теодора Бецу й Теодора Возняка, що поставили хрестики, їхні імена й прізвища вивів сільський писар Василь Беца. Під впливом роботи читальні село змінилося. Ще вчора темне й аполітичне, а сьогодні — національно-усвідомлене.

Товариство “Просвіта” усвідомило, що самої культосвітньої діяльності замало, народ бідує і треба його підняти й економічно, тож створено “Народну Торговлю”, “Крайовий Союз Кредитовий”, “Крайовий Молочарський Союз”, Товариство “Сільський Господар”. У Корналовичах, створено аматорський театральний гурток, хор при читальні, відзначаються українські національні свята. Одночасно створюється кооператив “Будучність”, який відкриває крамничку споживчих товарів і майстерню з виготовлення дахівки і бетонних кілець (через село тече Дністер, тож повно гравію і піску). Читальня змінила духовне обличчя села, поволі з людських душ зникла зневіра, апатія, безнадія, які схиляли селян до пияцтва (панщина ще довго давала про себе знати: 1875 року на кожного галичанина припадало по 14 літрів спожитого алкоголю!). Потребою життя ставала газета, книжка, громадська праця. Наразідесь у stodoli, перетвореній на гля-

дацький зал, відбувалися театральні вистави, звідси лилася рідна українська пісня, лунало закличне слово. Аж до початку I Світової війни “Просвіта” виступає як провідна українська організація. Перед 1914 роком вона мала 75 філій, 2944 читальні та об’єднувала майже 200 тисяч членів товариства.

Не стихала її діяльність і в роки війни: просвітяни поставили перед паном вимогу відпустити малоземельним ті земельні угіддя, які Двір не міг обробити. Таку ж практику застосовували за часів ЗУНР. Ось — умова, записана в тій же Книзі протоколів від 12 квітня 1919 року: “Обшар двірський застерігає собі 75 моргів землі власними силами обробити, а решту землі відступає яко винайм безземельним і малоземельним після цін, які подала повітова земельна комісія в газеті “Наддністрянські вісті” з дня 28 березня 1919 року”. Не без участі Товариства галицька молодь масово вступала в Легіон Українських Січових Стрільців. У Самборі добровольців вишколював колишній офіцер, письменник і просвітянин Андрій Чайковський, із Корналович вишкіл пройшли двоє сільських юнаків: Іван Гавриляк та Петро Паньків, яких зарахували у восьму сотню Легіону УСС. А хіба без діяльності читальні можливий був би такий державницький ентузіазм: уже 10 листопада 1918 року в Корналовичах засідає Комісія громадська під проводом Миколи Грушак, призначеного Комісаром громадським, у складі комісії — Магда Піровська, перша жінка в громадському уряді. В громадську раду обрано 12 радних, Івана Бецу обрано заступником комісара. Піднесено пройшли і перші в новітній Українській державі вибори 21 грудня 1918 року.

Із поразкою ЗУНРу та приходом польських окупаційних властей усі українські організації заборонили і дозволили аж після укладення 23 березня 1921 року Ризького договору, за яким до Польщі відійшла вся Західна Україна. Того ж року серед перших дев’яти читальень у Самбірському повіті стала діяти і читальня в Корналовичах. Значних успіхів вона досягла з приходом до керівництва 1924 року Миколи Беци. Саме в час його

головування (1924—1929 рр.) вона посіла лідируючі позиції в усьому повіті: театральному колективу були раді в усіх навколишніх селах, місцевий кооператив “Будучність” спорудив для нього чудовий “Народний Дім”, де діють осередки всіх інших товариств. На базі місцевого осередку “Сільського Господаря” провели загальноповітові курси керівників осередків усього повіту. Дуже гарно працює молочарня, якою керує просвітянин Іван Ковальчук. Кооператив “Будучність” виробляє високоякісну дахівку, криничні бетони, цементні блоки, мостові труби. У селі діє гурток “Рідна школа”, кредитна спілка, гурток “Каменярі”. Про рівень свідомості просвітян свідчить такий факт: зібравши на одному з концертів 20 злотих, вони розпорядилися ними так: у рахунок фонду “Учітеся, брати мої” віддано 10 злотих, у фонд “Рідної школи” — 5 злотих, на передплату часописів — 5 злотих. Щороку читальня випишує “Свободу” та “Кооперативний часопис”, oprіч того вісім просвітян віддають у бібліотеку читальні свої часописи: “Світло”, “Громадський голос” та інші.

До середини 1930-х рр. читальня відіграє головну роль у селі. Якийсь час нею керує новий парох села о. Турянський, згодом сільський писар Василь Буньо, відтак новий парох — о. Мирон Чума. Із 1932 року просвітяни, відгукнувшись на заклик ОУН розпочати широку антиалкогольну акцію, щоб оздоровити націю і підірвати фінансовий стан Польської держави, яка мала монополію на продаж алкоголю. У Корналовичах створено осередок товариства “Відродження”, головне завдання якого — утримання краян від вживання алкоголю, спрямування заощаджених коштів на благородну мету. Як згадують донині в селі, Микола Беца у ці роки вів гуртки подолання неграмотності, пропагував здоровий спосіб життя, заохочував давати гроші на “школу”, “Просвіту” тощо. Може, вдалося б “Просвіті” досягнути і значніших результатів, та, на жаль, нею опанувало УНДО, аморфна національна партія, що навіть членів своїх належно не знала. Головним у роботі просвітян вона вбачала організацію ма-

ніфестацій і здвигів на честь Шевченка, Франка, Мазепи, Героїв Крут тощо. Це було важливо в умовах польської окупації, та цього було замало: селянство і далі бідувало від браку землі, а поміщицькі латифундії приростали. Цим не могли не скористатися прихильники лівих ідей, КПЗУ, тож вони почали спрямовувати “Просвіту” з ідей національних на ідеї соціальні.

У корналовицькій читальні цих поглядів дотримувалася певна частина просвітян: Григорій Нерест, Петро Гінка, Михайло Яцемірський, Петро Янушевич. Вже 1935 року частково, а 1937-го — повністю їм вдалося перетягнути читальню на свій бік. Священик М. Чума звернувся зі скаргою в повітову філію, а відтак і в львівську Централю. Рішенням Самбірської повітової філії того ж року читальню в селі розпустили. Замість попередніх керівників обрано Кураторію в складі: о. Мирона Чуми, Михайла Яцемірського та Осипа Піця. Саме в ті роки польські урядовці розпочали атаку на все українське. Повітовий уряд заборонив будь-які здвиги, вистави чи концерти, польське шумовиння (нероби, злодійки), згуртоване різними подачками влади в “Звйон-зек Стшелецькій”, стало проникати в Народний Дім, топтати портрети Шевченка і Франка, бити вікна в читальні тощо. Зрештою польські власті того ж року опечатили приміщення. Те ж саме 23 червня 1937 року вони зробили і з повітовою філією в Самборі. А вже наступного 1938 року товариство мало урочисто відзначити 70-річчя “Просвіти”. Не судилося...

Та значення її діяльності в нашій українській долі — непроміняльне. Ось думка з цього приводу Уласа Самчука: “Львів був для мене тією батьківщиною духа, де виростала нова, модерна, здорова демократична Україна західного типу. Такі інституції виховання і розбудови як “Просвіта”, “Сільський Господар”, Кредитна спілка “Дністер”, “Маслосоюз”, “Центросоюз” були найдоцільнішими, бо органічними, еволюційними засобами всенародного культурного, господарського і політичного розвитку безземельну і занедбану країну підняли на рівень імпонуючий”. Крах ідей комунізму в Україні відбувся не на рубежі XX—XXI століть, а ще наприкінці 1930-х рр. під впливом “Просвіти”, коли 17 жовтня 1937 року на здвизі “Просвіти” в Ужгороді комуністи Західної України присягали на вірність українському народові разом з іншими націоналістичними групами українців. Вже наступного року рішенням Комінтерну було розпущено і виключено звідти КПЗУ — адже українські комуністи заявили, що вони спершу — українці, а вже потім — комуністи.

Кілька підсумкових цифр: 1936 року “Просвіта” мала: 83 філії, 3210 читальень, 1207 домівок (будівель, зведених власноруч), 3209 бібліотек (із фондом 688186 книжок), 2185 театральних гуртків, 1115 хорів, 138 оркестрів, 550 гуртків самосвіти, 86 курсів для неписьменних, 262 гуртків просвітянської молоді (О. ГРИНІВ, “Просвіта”: історія і сучасність”). В одному лише Самбірському повіті 1933 року було 57 читальень, 14 із яких мали власні будівлі, в їхніх лавах налічувалось 5283 осіб, зокрема 1539 жінок, у їхніх бібліотеках було 7533 книг, передплачувалось 127 часописів. І все це всупереч польській владі, під жорстким шовіністичним тиском. Нам би сьогодні такого ентузіазму — горби перевернули.

Державна Біблія, оборонний вал

У червні 1996 року депутати Верховної Ради ухвалили Конституцію України. Це сталося на п'ятий рік після проголошення незалежності. Народні обранці працювали усю ніч з 27 на 28 червня. Під час голосування «ЗА» висловилися 315 парламентарів. Ухвалення Конституції на той час українські патріоти сприйняли з тріумфом.

Про значення Конституції в житті нашої держави і кожного громадянина в сьогоднішні розмірковують відомі державні діячі, науковці, письменники, митці. Пропонуємо вашій увазі їхні роздуми і оцінки.

День Конституції — свято зі сльозами на очах

Максим СТРИХА, фізик і письменник:

— Сьогодні не всі вже про це пам'ятають, але ухвалення Конституції України 17 років тому справді стало святом. Після небувалої за напругою “конституційної ночі” Україна отримала Основний Закон, яким могла пишатися і з якого могла почати будівництво справді правової, цивілізованої держави. Могла, але так і не розпочала...

Що було потім — відомо. Спершу президент Кучма опирався ухваленню конституційних законів, які б встановили нормальні правила гри на управлінському полі. Здається, лише закон про Кабінет Міністрів вступав 6 разів. Паралельно відбувся ганебний референдум 2000 року, який мусив передати всі реальні важелі впливу в державі президенту. Але не вийшло — вибухнув “касетний скандал”.

Потім у розпал Помаранчевої революції було ухвалено конституційну реформу, яка робила систему влади парламентсько-президентською. Проте події наступних років показали: ані президент, ані відповідальний перед парламентом уряд не готові були співіснувати мирно, кожен прагнув усієї повноти влади. І все завершилося тихим конституційним переворотом, коли Конституційний суд відновив редакцію Конституції 1996 року вже для президента Януковича.

А сьогодні примара виборів 2015 року приводить до чергового “дежаву” — знову видобуто з нафталіну інструмент “народного референдуму”. Рушницю на стіні підвищено. Питання лише, коли (і в кого) вона вистрілить.

Отже, на жаль, сьогодні мало хто в Україні серйозно зважає на Конституцію, ухвалення якої породило стільки надій. Безпринципні й продажні юристи готові витлумачити будь-які положення так, щоб забезпечити всевладдя “гаранта” і його “сім'ї”. Рішення ухвалюються з міркувань хвилинової політичної доцільності, і вже нікого не хвилює їх відповідність Основному Закону.

Прикладів — скільки завгодно. Конституція забороняє перебування на території України іно-

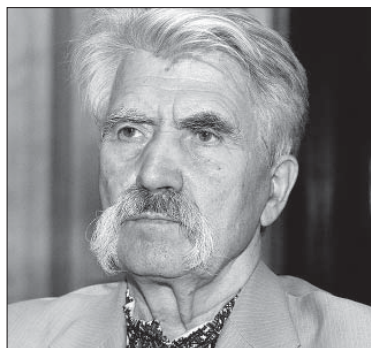
земних баз — але Янукович розпочав із Харківських угод, які роблять перебування іноземних вояків на українській землі фактично вічним. Конституція встановила державний статус української мови (а Конституційний суд 1999 року вичерпно цей статус розтлумачив) — але правляча більшість скандально протягує закон Ківалова-Колесніченка, який цілком нівелює статус державної мови, визначений Конституцією...

Зневага до Конституції пронизує сьогодні всі сфери життя. Починаючи від вищих (Основний Закон встановлює, що депутати голосують особисто, але “кнопкодавство” давно стало нормою). І закінчуючи тим, що на фікцію перетворилася гарантована Конституцією повага до власності, майна, недоторканності житла пересічного громадянина. Що з цих статей Основного Закону київській вчительці, яка мала нещастя жити в приватному секторі Печерська, де земля нині “золота”, і яку на підставі вироків українських судів українські рекети викидають сьогодні з власної хати...

Я можу зрозуміти пафос закликів окремих політиків до “перезаснування держави” (мовляв, ця, пронизана сваволею й корупцією, виправленню вже не підлягає). Тільки, на жаль, реалістичних шляхів такого “перезаснування” ніхто досі так і не запропонував...

А поки День Конституції є для нас не лише ще одним вихідним, а й черговою нагодою замислитися: де і коли суспільство серйозно схибило в своєму розвитку? І що всім нам потрібно робити сьогодні?

Позбутися спадщини московського тоталітаризму

Левко ЛУК'ЯНЕНКО, український політик, громадський діяч, письменник:

— У Конституції України тема прав людини виписана дуже докладно. Враховано міжнародний досвід, документи ООН, Декларацію прав людини. І там додати вже нічого.

Проблема в тому, як саме виконується цей розділ про права людини. Їхнє дотримання залежить від влади. Але влада в Україні антиукраїнська, московської орієнтації. Люди ці походженням не українці, представники московської політичної культури, яка в основі своїй антидемократична,

тоталітарна. Для Росії протягом 500 років характерне централізоване управління і відсутність демократичних свобод. У російській нації, московитів, нема такого поняття, як свобода, вольність. І ось люди з такими політичними традиціями опинилися на найвищих шаблях влади в Україні, і тепер докладають усіх зусиль, щоб прищепити російські поняття на українському ґрунті. Така влада тягне нас до Москви, хоче зробити нас такими, як московити, знищити у нас демократію, свободу, дотримання прав, які забезпечують нормальний розвиток людей. Тому українцям треба активізувати свою діяльність, щоб замінити таку владу.

Оборона і факти

Євген ЛУПАКОВ, голова Співки офіцерів України, капітан I рангу у відставці:

— Стаття 17 Конституції України визначає: “Захист суверенітету і територіальної цілісності України... є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України”.

Нині ж конституційний обов'язок виконують переважно патріоти українського війська — люди, які мають одну професію — захищати Батьківщину. Є, правда, невелика група “професіоналів”, здебільшого у верхніх ешелонах командування, яка прийшла до державних силових структур з метою наживи. Саме присутність останніх нині катастрофічно позначилася на обороні держави.

Зважає: при заявленій Міністерством України мінімальній потребі фінансування Збройних сил в сумі 22,8 млрд грн, в ухваленому на 2013 р. бюджеті ця цифра скоротилася до 14,3 млрд грн, що становить лише 63,2 % від мінімальних потреб.

Згідно з Законом України “Про оборону”, наші Збройні сили повинні фінансуватися у розмірі 3 % ВВП, ця норма на 2013 рік становить лише 0,8 % ВВП і є меншою порівняно з кризовими 2008 і 2009 рр. і меншою більш ніж на 1 млрд грн порівняно з 2012 р. Мізерними є кошти бюджету на оновлення і вдосконалення військової техніки та озброєння, що ставить під сумнів здатність Збройних сил вико-

нувати поставлені перед ними завдання оборони країни.

З іншого боку бюджетом на 2013 р. зовсім не передбачено бюджетних коштів на житлове будівництво для військовослужбовців. Подібного не було у жодному головному фінансовому документі держави за всі роки нашої незалежності. Це при тому, що ганебна і дика проблема безхатченків захисників вітчизни лише у Збройних силах України сягає понад 44 тисячі сімей!

Зате один з іноземців в українській владі (не дивуйтеся, були на цих посадах і кримінальники, яким навіть СБУ допуску до таємниць не давала) гарантував забезпечити бездомних захисників протягом наступних двадцяти років!!!

Ось такі нині реалії з виконанням владою норм Конституції у царині оборони держави.

Моральний закон — вселюдська основа культурного саморозвитку

Олександр ШОКАЛО, культуролог:

— Конституція, як будь-який писаний закон, лишатиметься словесною декларацією, доки людина, суспільство не почнуть жити за неписаним моральним законом.

В людині дія морального закону виявляється в триєдності істинного думання, праведного діяння й правдивого висловлення. Таким є принцип моральної зрілості людини. У суспільному житті морально зрілі люди досягають взаєморозуміння, взаємодії, взаємодопомоги без словесних декларацій. Взаємодопомога як зародок моральності діє навіть у тварин, оберігаючи їх од внутрішньої боротьби. У людських спільнот взаємодопомога є внутрішнім моральним чинником самоорганізації індивідів у “збірну особу народу” (П. Куліш), у “суцільний культурний організм нації” (І. Франко) та основою соціальної справедливості.

Задекларована Конституцією незалежність не стала для українського суспільства основою соціальної справедливості, бо й далі в Україні владарює аморалізм нелюдського користюлюбства, егоїзму, захланності, породжуючи внутрішньовидовий антагонізм. Отже, в Україні під декларацією Основного закону й декорацією державної атрибутики діє узаконене беззаконня. І тепер ті народні обранці, які ухвалювали Конституцію і в захваті не усвідомлювали, що вони лише учасники нової великої драми в українській історії, стали нарікати, що в країні нема інститутів влади, які захищали

б Україну як незалежну державу та забезпечували б дію Основного закону. Сталася велика ілюзія: замість влади як системи управління суспільством запанувала антисистема володіння людськими й природними ресурсами. Ця антисистема тримає знеособлену масу українського суспільства в керуванні хаосу, періодично збурюючи соціальну конфронтацію маніпулюванням масовою свідомістю через мовно-етнічні, релігійні та інші зовнішні чинники. А знеособленість українського народу запрограмована в самій Конституції: “Український народ — громадяни України всіх національностей”. Так з Основного закону вилучено природну правову підставу української національної ідентичності й підмінені її громадянською ідентичністю, а отже, одразу вилучено з політичного життя збірну особу корінного українського народу — базовий культуротворчий, націєтворчий і державотворючий чинник.

Суттю української національної ідентичності як основи громадянської ідентичності є духовний тип людини агрокультури з первинністю морального чинника життя на засаді питомої природно-культурної традиції. Нагадаю серйозне застереження видатного українського вченого-економіста, державного діяча М. Тугана-Барановського: “...Політика ніколи не може бути вищою від рівня культури”.

Врахувати думку кожного

Богдан АНДРУСИШИН, доктор історичних наук, професор, заступник голови товариства “Промісвіт” НПУ ім. М. П. Драгоманова:

— Виповнюється уже 17 років з дня ухвалення Верховною Радою Конституції незалежної української держави. Весь цей період Конституція робить свою справу. Вона на рівні Основного закону нашої держави гарантує громадянам України основні права, обов'язки і свободи людини. У Конституції передбачений великий комплекс культурних і соціальних прав людей. Культурні належать до найголовніших прав, хоча людям завжди болить те, що їм ближче — соціальні питання. Та соціальні питання лежать у ширшій культурній площині. Тож у розв'язанні соціально-культурних проблем і полягають найбільші запити сьогодення.

Члени конституційної асамблеї, яка сьогодні працює в Україні, уперше в новітній історії або і взагалі в історії конституційного процесу в Україні, — визначні учені-юристи, конституціоналісти, представники гуманітарних професій.

чи ілюзія?

Це дає можливість почути і врахувати думку кожного. Мені здається, що це дуже перспективно. Це вдалий приклад поєднання творчої ініціативи, народної, ініціативи наукових навчальних закладів і владних структур, які теж зацікавлені у пошуку консенсусу.

Звісно, багато прав і свобод людини, які проголошені в Конституції, є декларативними, інколи не підкріплені економічними важелями, але багато з того, що робиться сьогодні в державі, залежить від самих громадян, від їхньої ініціативності й уміння правильно читати Конституцію, відстоювати права, декларовані Основним законом. Від активності наших громадян, від їхнього рівня правової культури, яка є складовою загальнолюдської культури, якраз і залежить наш поступ уперед. Адже ніхто не вирішить наших завдань, насамперед завдань збереження і примноження культурної спадщини, крім нас самих. Тому що не всі народи світу, етноси, які збереглися на Землі, можуть похвалитися такими культурними здобутками, державницькими коренями, внеском у світовий культурний процес і заплідненню світової культури національним елементом, як український народ.

Не відділяючи і не порівнюючи себе з іншими народами, ми не можемо оцінити той колосальний скарб, який є у нас. Якщо ми порівняємо Українство з іншими націями, країнами, народами, які значно молодші від нас і не мають такого величезного надбання, то станемо внутрішньо багатшими і сильнішими. Це дасть нам можливість вирішити негаразди, які є тимчасовими і які ми можемо подолати разом.

Щоб Конституція справді захищала громадянина

Сергій ГАЛЬЧЕНКО, заступник директора Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України:

— Я хотів би жити в державі, де Конституція дає мені як громадянину право на віросповідання, тобто свободу совісті, безпеку проживання, пересування, гарантію медичного обслуговування. Щоб була не потрібна оплата за медичні послуги, а така, якою вона є насправді, але офіційно. Хотілося, щоб те, що записано в Конституції, якщо читати по пунктах, мені справді гарантувала держава. Аби усі громадяни знали, що перебувають під захистом не Президента-гаранта, а Конституції України.

Починати треба з себе...

Юрій ПЕРОГАНИЧ, виконавчий директор ГО “Вікімедіа Україна”:

— Дія законів, зокрема Конституції, залежить від правосвідомості, тобто ставлення окремих людей, суспільних груп і суспільства загалом до чинного права. На жаль, найбільше нехтують законами саме ті, хто має показувати приклад у їхньому дотриманні. Але таке нехтування допускають і пересічні посполиті громадяни. Кожен із нас щоденно робить вибір. Наприклад, порушувати правила дорожнього руху чи ні. Далі, навмисне чи неспроможливо порушивши такі правила, — дати хабара інспектору чи чесно заплатити нехай удвічі більший штраф. Громадяни, які шанують себе і закони, ніколи не допустять до влади тих, хто цими законами нехтує. Тож починати кожному треба з себе.

Є позитивні зрушення

Олександр РЕШЕТ, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України, голова Національної спілки краєзнавців України:

— Ми робимо тільки перші кроки на шляху до захисту прав і свобод, впровадження їх у життя. Це дуже швидкий і складний процес. Сьогодні є позитивні зрушення, але не все так просто. Як на мій погляд історика, відчувається певний поворот у свідомості людей назад, до речей, які країна вже начебто пройшла за 20 років. Це якщо говорити про права. Щодо обов'язків, — треба розуміти, що кожна людина — “коваль власного щастя” і задуматися, який внесок кожного з нас у розбудову держави, у підтримку розгортання конституційних прав.

Конституція має бути аксіомою для громадян

Костянтин ЧЕЧЕНЯ, кандидат мистецтвознавства, керівник “Ансамблю Давньої Музики”, головний редактор журналу “Гітара в Україні”:

— Конституція для мене не порожнє слово, це своєрідна державна Біблія. Мені як людині законослухняній прикро бачити, як намагаються “просунути” якісь поправки, що нівелюють сенс важливих статей, щось помінати. Я хотів би, щоб не гралися з Основним законом, починаючи від законотворців, державних осіб згори до найменшого чиновника. Ми спостерігаємо неповагу до прав і свобод людини, до української мови. Якщо ці речі не є аксіомами для влади, у державних інституціях, то що говорити про пересічного громадянина... На мою думку, Конституція у нас достойна, європейська, і потрібно лише її дотримуватися, передусім державним посадовцям, які уособлюють собою виконання правил Основного закону. Потрібно, щоб Конституція була настільною книгою поруч із Біблією.

Маємо оборонний вал

Ніна ГОРИК, письменниця, м. Луцьк:

— Конституція України ухвалена в роки української державності й загалом схвалена українськими та зарубіжними експертами. І хоч там є чимало перехідних положень і статей, які потребують коригування і вдосконалення, однак читаймо нашу Конституцію частіше! У ній знайдемо той фермент щастя, якого українцям так не вистає повсякчас. Там є наші свободи, права, гарантії, турбота й піклування держави про людину. Там є державна гордість, людська гідність і національні пріоритети. Нам треба читати нашу Конституцію, щоб набратися здорової злості й запитати себе, суспільство і державу: чому ті положення, так красиво виписані і з пафосом ухвалені в конституційну ніч у червні 1996 року, не стали активнішими правовими основами Української держави, а є лише її декларативною оздобою.

Читаю текст нашої Конституції з болем і гіркотою, бо статті її не виконуються. Бо влада народу — бутафорна, а влада чиновників — безмежна. Якщо Конституційний суд трактує статті Конституції так, як заманеться черговому президенту, робить поправки і вносить зміни заради вигод правлячого клану, то чи не є це наругою над волею на-

роду? І все ж маємо цей оборонний вал, яким можемо застерегти недбайливих і захистити себе у своїй державі. Маємо букву Конституції. На неї можемо опертися в наших вимогах і сподіваннях.

Зберегти душу держави

Марія ЛЮДКЕВИЧ, письменниця, м. Львів:

— У ст. 53 Конституції України сказано, що кожен має право на освіту. Цей закон виконується, але залежить від багатьох чинників. Скажу як редактор газети “Галицьке юнацтво” і дитяча письменниця. Починаючи з дошкільної освіти, бачимо, що не все так просто. Програма ускладнена, діти, які приходять у перший клас, мають знати лічбу, додавати, віднімати. Їх мають підготувати в дитячих садочках, яких бракує навіть у містах, не те що в селах.

Безробіття молоді в нашій державі — велика проблема. Знаю чимало хлопців і дівчат, журналістів, юристів, педагогів, які мусять торгувати на базарах. Час вивчити попит на професії, створювати нові робочі місця, щоб кращі представники нашої молоді не мріяли працевлаштуватися за кордоном, а залишались у своїй державі.

Тривожить мене ст. 10 Конституції “Державна мова в Україні — українська”, яка гарантує також розвиток інших мов. На практиці бачимо, як у ЗМІ цей закон ігнорують. Здебільшого в ефірі, на телебаченні звучить російська мова. Ми ідемо в Європу, тож маємо шанувати своє, рідне. Цього року лише 2 % випускників у незалежному тестуванні зареєструвалися скласти російську мову. Стали популярними артисти, які виконують українські пісні. Нещодавно у Львові був великий концерт Святослава Вакарчука, де побувало близько 30 000 його шанувальників. Це великий успіх української музики й пісні. Побільше б нам таких митців, які пропагують нашу духовність, аби зберегти душу держави. Натомість у ЗМІ культ убивства, крові, зла.

Не змінювати, а виконувати

Василь РУБАН, письменник, лауреат літературних премій ім. Василя Симоненка та Євгена Маланюка, с. Лісники Київської області:

— Я, як звичайний громадянин України, з початку до кінця Конституцію не читав. Пам'ятаю, що коли

за неї боролися, депутата Михайла Сироту називали “батьком Конституції”. Тим людям, які створювали цю Конституцію, я довіряю. Тоді ще серед депутатів було більше романтики, до влади йшли, щоб утвердити ідеали, а не за гроші.

Тепер не все гаразд і в парламенті. Якщо нинішня опозиція (разом із позафракційними) втрапить ще 25 депутатів, вона не зможе контролювати зміни до Конституції. Ми не повинні допустити, щоб це сталося.

Хай би краще Конституцію не змінювали, а виконували те, що там записано. А народ щоб обирав розумних президентів.

Нині Леонід Кравчук очолює Конституційну Асамблею — хоче допомогти Януковичу залишитися при владі назавжди? Я ще пам'ятаю білборди, де Медведчук, Кравчук виступали за другу державну російську мову. Це неприпустимо для державних діячів такого рівня.

Нині в Конституції ще є положення про єдину державну мову — українську. Але мовний закон “Про засади державної мовної політики”, який критикував навіть Янукович, становить небезпеку. Нове скликання парламенту працює вже півроку, а до відміни цього нікому не потрібного закону ще не повернулися.

Презимпція невинуватості

Василь МІРОШНИЧЕНКО, адвокат, кандидат юридичних наук:

— Стаття 62 Конституції України проголошує принцип презумпції невинуватості. У міжнародних документах цей принцип відображено положенням про те, що підозрюваний у правопорушенні або звинувачений у скоєнні злочину вважається невинним доти, доки його вина не буде доведена у встановленому законом порядку.

Та в Україні визнання підозрюваним (обвинуваченим) вини і досі є “царем доказів”, не викоринена практика тортур. Судова система України забезпечує лише три виправданні вироки на кожну тисячу. Тоді як у цивілізованих країнах виправданих вироків майже половина (40—50 %).

Свого часу широкого розголосу отримала кримінальна справа про сексуального маніяка Сергія Ткача, який убив десятки неповнолітніх дівчат. Та “силовики” вибивали свідчення у невинних, а судді саджали до тюрми, як правило, родичів убитих, ігноруючи порушення прав обвинувачених.

Як адвокат, не маю сумнівів, що саме презумпція невинуватості є найвищим винаходом людства. Для морально-правового здоров'я суспільства краще випустити на волю десять злочинців, ніж ув'язнити хоч одного невинного. Адже законслухняності та панування права не досягти за умов зневаги до презумпції невинуватості.

Розпитували: **Євген БУКЕТ**, **Надія КИР'ЯН**, **Уляна ВОЛКОВСЬКА**, **Микола ЦИМБАЛЮК**

Уляна ВОЛКОВСЬКА
Фото автора

Вдихаючи життя у малюнок

Творчість Едуарда Кирича, для якого натхненником і духовним батьком передусім був Іван Котляревський, — це сув'язь народності, тонкого гумору, динаміки та ритму. Поєднуючи ці елементи, художник-аніматор за 50 років своєї діяльності створив безліч “мультишних” героїв. Серед них улюбленці дитячих і дорослих — кмітливі відчайдухи із серіалу “Як козаки...”, “Лис Микита”, галерея кумедних персонажів із мультфільму “Енеїда”, “хазяйновиті” близнюки “Три Паньки”, “Дівчинка і зайці” та інші. А скільки ще не завершених проєктів... Аби побачити і відчувати, як майстер вдихає життя у малюнок, варто відвідати виставку в галереї “Митець”. Тут представлені роботи з 1962-го і донині.

Умовно виставку можна поділити на два світи: перший відображає інтимні переживання, заглиблює у зворушливі картини української природи, яка ніби повертає художника в дитинство. Не дарма дружина митця пані Тетяна каже, що майстра “завжди надихає наша Україна з її прекрасною природою, ланами, річками, піснями і українським фольклором...” А другий — це всесвіт анімації, просякнутий національним характером. У

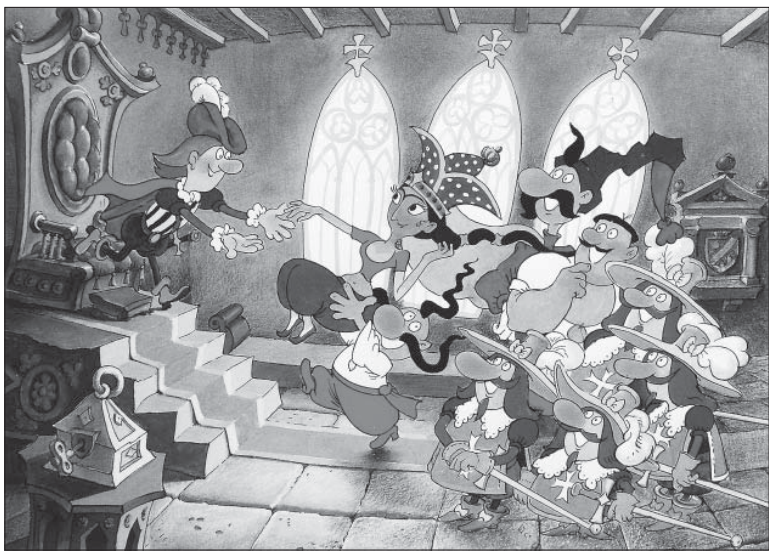
центрі улюблений герой Едуарда Кирича — моторний парубок Еней, вималюваний у найрізноманітніших іпостасях.

Окремо зупинюся на художніх проєктах та незавершених анімаційних фільмах. Серед них — “Абу-Касимові капці” за філософською притчею Івана Франка, у якій можна відчувати неповторний колорит Сходу. Анімація “Хто боїться дядечка Бабая” застерігає малих неслухів бути чемними та слухняними, бо можна потрапити до лапищ химерного Бабая, про існування якого знають всі діти. У “Лісовій пісні” за драмою-феєрією Лесі Українки природа, оживаючи, наче проростає кризь твоє ество зсередини... Нещодавно завершилися роботи над новим фільмом митця — “Літа мої” за мотивами творів народної художниці Марії Приймаченко, де Едуард Кирич був художником-постановником і співавтором сценарію: “Ми разом із режисером Володимиром Гончаровим вирішили, що створення такого фільму — цікава ідея, бо в наївному малюванні художниці є феєричні персонажі, які можуть легко лягти на анімацію. Думаючи над сценарієм, натрапили на роботу, де Марія Приймаченко, сидячи біля хати, каже: “Літа мої молодії, прийдіть до мене в гості, побудете у мене хоч на помості”. Це й узяли за основу. Літа — це роботи митця,

миті його творчого злету, які наче-то мають прийти в гості на свято. Так, молодії літа постають в образі українських дівчаток, що співають пісню. Серед яскравих анімаційних героїв — лев і голодна пташка-хижачка, яку всі бояться. Композитор Олександр Спаринський написав чудову музику до фільму. Ось так була створена анімація-десятихвилинка”.

Едуард Кирич мріє подорожувати Україною і давати майстер-класи дітям, адже “Україна — це поле моєї творчості”, каже митець. Тож бажаємо йому успіхів і невичерпного джерела ідей!

Великі справи робляться у Великій Іловиці

Юлія БОНДЮЧНА,
член НСПУ, лауреат премії
ім. В. Поліщука
Фото Ігоря КРОЧАКА

Шумщина, земля на крайній півночі Тернопільської області, знову поповнила культурний простір України новим надбанням. У Великоколовицькому НВК відкрили літературно-меморіальний музей Георгія Петрука-Попика (1932—2006).

Тож відтепер про одного із засновників та багатолітнього очільника Тернопільської обласної організації Національної спілки письменників України, громадсько-політичного діяча, поета, пісні якого звучать в Україні та за її межами, майстра пейзажної лірики і гострого публіцистичного слова, знатимуть не тільки на батьківщині. Як повідомила начальник відділу з питань освіти Шумської райдержадміністрації Лариса Табачук, тут проводитимуть олімпіади і літоб'єднання, загальні методоб'єднання вчителів і наради директорів шкіл, тематичні уроки.

Ідея створення музею належить уродженці села Ларисі Табачук. Уперше озвучила її вона під час відзначення вісімдесятиліття Г. Петрука-Попика. Музейну експозицію створили Марія Лавренюк (дизайн) і Сергій Синюк (композиція).

Родзинка музею — робочий кабінет письменника, дбайливо відтворений працівниками Великоколовицького НВК, який передала його родина.

На відкриття прибули знані у краї та далеко за його межами художник Богдан Ткачик (багатолітній друг письменника, побратим у справі творення Крайової організації Руху, автор кількох портретів Петрука-Попика), поет Степан Бабій (товариш студентських літ; його вірші разом із доробком Георгія Михайловича започаткували новітню школу волинського поетичного краєзнавства), політики Ярослав Джоджик і Віктор Литвинчук, заступник начальника департаменту освіти Тернопільської облдержадміністрації Оксана Піхурко, заступник голови Шумської райдержадміністрації Світлана Демчук, начальник відділу з питань освіти Шумської райдержадміністрації Лариса Табачук.

Музичною оправою свята стали пісні творчої молоді з Великої Іловиці та Шумська й пісенні номери заслуженого працівника культури України Василя Ільківа та співака Олександра Лістовського.

На пошану митця мелодії та слова

Тетяна БІДЗІЛЯ,
м. Березани Тернопільської обл.

У читальному залі Березанської районної бібліотеки відбулася презентація бібліографічного покажчика “Доля судила жити з піснею. Василь Подуфалий”, укладачем якого є бібліограф Березанської районної бібліотеки Віра Палій. Директор районної бібліотеки Алла Заруцька у вступному слові зазначила, що в цій невеличкій книжці увічнена творчість відомого фольклориста, краєзнавця, літературознавця, композитора, громадського діяча Василя Подуфалого з Жукова.

Віра Палій розповіла про копітку роботу над створенням книжки. Видання складає вступна стаття укладача “У рідній землі черпав натхнення”, кілька розділів, ілюстрації, абетковий покажчик авторів та назв книг.

Одним із перших В. Подуфалий повернув людям пісенну спадщину Богдана та Левка Лепких, за що 1994 року одержав звання лауреата премії ім. Братів Лепких. А ще за ініціативу відкриття першого в світі пам'ятника письменнику в Жукові, меморіальних таблиць та організацію музею родини Лепких у рідному селі Жукові. Його високо цінував племінник Б. Лепкого, знаний меценат д-р Ро-

ман Смик (Чикаго, США).

За своє недовге життя Василь Подуфалий створив музику до 300 пісень на слова різних авторів, зібрав, упорядкував і видав близько двадцяти пісенних збірок, зробив десятки цінних науково-дослідницьких розвідок і статей. Його музичні твори та фольклорні записи друкувались у видавництвах “Музична Україна”, “Мистецтво”, пісні публікувались у збірці В. Вихруша “Пісні барвінкового краю”, у двотомнику “Пісні Тернопільщини”. В особистому архіві В. Подуфалого нараховується понад дві тисячі високомистецьких зразків народнопісенного фольклору.

Композитор мав багато творчих задумів. Готував до видання збірку пісень, музику яких створив на слова різних авторів, планував видати збірку просвітянських пісень та декламацій “Сонце Просвіти”, “Мамине свято”, гаївок Тернопільщини, а також монографію про видатного бандуриста-віртуоза, поета та художника, композитора Зіновія Штокалка.

Прозвучали на презентації й художні номери у виконанні співаків Ярослави Мазурак, Василя Миськіва, учениці Березанської гімназії Галини Лемик. Поезії читали учениця Жуківської школи Оксана Віятик та гімназист Віталій Пасічник.

Щоб словодумка жила в ілюстрації

Уляна ВОЛКОВСЬКА

У будь-якій книзі важливе не лише мистецтво авторського слова, а й його втілення в оригінальній архітектурі видання. Коли словообраз і словодумка як єдине ціле живуть в оформленні та ілюстраціях видання, тоді народжується Красива Книга, на зустріч із якою читач іде з особливим захопленням.

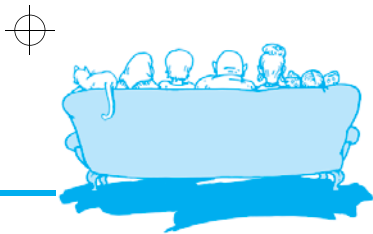
У час розвинених комп'ютерних технологій молоді митці мають неабиякі можливості реалізувати неординарні ідеї в оформленні книги, спираючись на здобутки попередників. Аби підтримати талановитих художників, брати Олександр та Сергій Харуки цього року заснували пам'ятну відзнаку “Достойному” за досягнення в галузі мистецтва друкованих видань. Уроцисте нагородження перших переможців, випускників кафедри графіки НТУУ “КПІ”, відбулося у Видавничо-поліграфічному інституті. “Ми всі стоїмо на плечах попередніх поколінь, тому відзнаки у трьох номінаціях присвячені художникам, які свого часу зробили неабиякий внесок у мистецтво книги”, — сказали брати Харуки.

Серед 19 магістрів, які брали участь у конкурсі, номінацію “За комплексне оформлення проєкту” імені проф. Б. Валуєнка отримала Заріна Гетьман. Нагороду вручив Борис Васильович, сказавши, що запровадження премії братів Харуків надзвичайно важливе, бо це свідчить про багатовекторність мистецтва книги.

Люсьєна Левко стала переможницею у номінації “За винятковість оформлення та ілюстрування” ім. Г. Кузнецова, яку вручив син художника Вадим Кузнецов. А Катерина Штанко нагородила відзнакою “За оригінальність творчого задуму” ім. О. Штанка Наталію Вараву.

За словами Людмили Таран, премія братів Харуків — приклад активної позиції, бажання мислячих людей підтримати прогресивну, талановиту молодь України. “У цьому сенсі логічно бачити премію братів Харуків як продовження премій Гусейнова, Рутківського та інших. Звичайно, згадуються слова Євгена Чикаленка про те, що Україну потрібно любити не тільки до глибини своєї душі, а й до глибини своєї кишені. Якщо цей позитивний вектор розвиватиметься, і постане безліч різноманітних премій, то від цього виграють усі, не тільки нагороджені”, — каже письменниця.

Викладачі, гості свята, проводжаючи художників-початківців у майбутній шлях творчості, побажали їм світлої зорі та прагнення досконалості у мистецтві книги.

Колись давно до самої Зеленої неділі жили з приказкою: “До святого Духа не ховай кожуха”. І цього року, і в попередні ми вже й забули, де і коли ті кожухи сховали: здається, одразу після першоцвіттів прийшла спека. Як рятуватися від неї? До кого звернутися за порадами? Можна до іспанців і латиноамериканців, які свято дотримуються сієсти — у найгарячішу пору дня (з 12 до 17 години) відпочивають у холодочку, сплять або просто чекають, коли жара піде на спад. А й справді — що робити? Носити туркменські халати, індуські чалми, мексиканські сомбреро? Пити гарячий і солоний чай, як мешканці Середньої Азії? Махнути рукою на будь-які правила, одягатися “по-пляжному” й купатися у фонтанах, влаштовувати протяг чи сидіти під кондиціонером? Якийсь досвід уже накопичено, тож тут прості й дієві засоби, які нам удалися згадати і які легко перевірити, не завдаючи собі шкоди.

Спершу про те, як зробити прохолодною свою домівку. Якщо дозволяє поверх і безпека гарантована, тримайте вночі відчиненими вікна, коли температура значно спадає. Це добре працює, коли денні температури не піднімаються вище 30°, а нічні — на 10° нижчі за полуденні.

Якщо у ваші вікна постійно світить сонце, наклейте на шибки алюмінієву фольгу (ту, що використовуємо для запікання в духовці) — це знизить температуру в кімнаті на 3—4 градуси.

Багато людей нині не уявляють свого літнього життя без кондиціонера. Цей електроприлад дедалі частіше стає ознакою нашого побуту й добробуту. Але. Пам'ятайте про навантаження на електромережу і про те, що перепади температури можуть викликати ангіну й простудні захворювання, влітку особливо дошкульні, бо під сонячною атакою відступає наш імунітет. Тому охолоджуйтеся, але не перестарайтеся!

Коли вже й нічне повітря не несе жаданої прохолоди,

Жарко! Як рятуватися?

спробуйте вдатися до такого засобу: мокрі штори перед відчиненими вікнами допоможуть не лише від жару, а й від вуличних димів. А в поєднанні з кімнатним вентилятором принесуть чисту прохолоду. Тому штори треба часто прати, тримати вологими. Найпростіший оббризкувач для кімнатних квітів згодиться для цього. До того ж людям теж варто зволожувати відкриті частини тіла. Вода має бути приємної температури (не холодна!). Можна використовувати воду, ароматизовану каплею лимонного соку, пелюстками троянд, збагачену морською сіллю...

Один із найавторитетніших експертів в області кліматичних катастроф, старший науковий працівник Інституту біофізики клітини в російському Пушино Олексій Валер'янович Карнаухов, який прогнозує аномально жаркі літні місяці цього і наступного літа, замість кондиціонера радить використовувати... звичайнісінькі

пластикові пляшки з-під мінеральної чи газованої води. На відміну від скляних пляшок пластикові не лопнуть, коли в них замерзне вода. Тому наливайте воду з-під крана і сміливо кладіть їх у морозильник (можна спочатку раціонально охолодити їх в холодильному відділенні). Коли витягнете пляшки з льодом із морозильника, зрозумієте — це ваше джерело прохолоди. Якщо ви підвісите їх над диваном чи над столом, то отримаєте дозваний рівень охолодження в конкретному місці, де ви лежите, сидите, працюєте. А якщо ви поставите пляшки поруч з вентилятором, то зможете охолоджувати повітря без будь-якого кондиціонера. А від нас теж порада — в спекотну пору не надто завантажуйте холодильник продуктами, і не тільки, аби розмістити в ньому побільше пляшок із водою. У спеку апетит засинає, більше хочеться пити.

Як відомо, жара краще переноситься в сухому повітрі: шкіра швидше випаровує вологу й охолоджується. Так-от, пляшки з льодом, які ви вийняли з морозильника, вже за кілька секунд вкриваються вологою. Волога висотується і надходить із повітря, яке сушіає, а ваше самопочуття покращується. Ще одна практична порада: щоб волога не капала з пляшок з льодом, їх треба помістити в піддон, які можна зробити з пляшок більшого діаметра.

Як стверджує вчений Карнаухов в інтерв'ю журналові “Наука і релігія”, ці пластикові пляшки з льодом, ці прості рекомендації зберігають здоров'я і кошти населення.

А тепер ще кілька порад. Стережіться сонячного удару, який може підстергти і на пляжі, і на городі, і на шикарному курорті, якщо втратимо пильність і надміру довіримося сонцю. Прислухайтеся до себе — якщо ви відчуваєте мляви-

Фото Олександра Литвиненка

ми, у вас болить голова і підвищене серцебиття, це може бути ознакою перегріву. Холодні компреси, обтирання, відпочинок у затінку — ось перша допомога. До речі. Навіть те, що ваше тіло в спекотні дні максимально оголене, здоров'ю не сприяє. Більше користі від вільного одягу з натуральних шовкових і бавовняних тканин, які охолоджують, вбирають піт, прикривають вас від палючого сонця. Обов'язково захищайте голову, ходіть затінковою стороною вулиці, майте з собою вологі серветки, вдома приймайте теплий душ: холодний може спровокувати спазм судин. Вода — ваш друг і захисник, косметолог і лікар, але це — окрема велика тема.

Отже, уникайте жирної їжі, не пийте газованих напоїв і солодких соків. Надавайте перевагу приємно охолоджену часів, вживайте фрукти, грейпфрутовий і апельсиновий фреші. Літо випробує людину на розум і обачливість, а її серце й судини — на витривалість. Якщо можете, робіть усі свої справи на відкритому просторі з 6 до 11 ранку та з 17 до 21 вечора. Не пийте надміру холодної рідини, не вживайте алкоголю, менше паліть або не паліть зовсім. Пам'ятайте, що пиво і всілякі енергетичні напої також шкідливі. Особливо бажано здоров'я людям літнім: проживіть нинішнє літо розважливо, без надмірностей. Пам'ятайте, що ваші діти і внуки оберуть за приклад ваш стиль життя.

Насамкінець. Порадивши вам охолоджуватися з допомогою замороженої води, нагадаємо, що приготування талої питної води — це найефективніший і найдешевший спосіб очищення води вдома. Тож варто отримати “два в одному” — і охолодитися, й оздоровитися.

Нагадаємо, як приготувати талу питну воду. Пластикові пляшки заповніть холодною водою з-під крана на 85 % і заморозьте. Розморозьте ці ємкості природньо, при кімнатній температурі, водночас охолоджуючи повітря.

Скажімо, ви використовуєте 2-літрову пляшку. Зауважте час, коли замерзне більше половини води. Незамерзла вода виливається для інших потреб, а лід розморозьте і використовуйте для пиття. Пити талу воду бажано маленькими ковтками, 4—5 разів на день, за півгодини до їжі. Протягом дня треба випити таку кількість води, яка дорівнює одному відсотку ваги вашого тіла. Наприклад: вага 50 кг, кількість випитої води має становити 500 грам, термін придатності талої води — 12 годин. Багато людей стверджує, що з допомогою талої води вони позбавилися від шлункових і хвороб кишківника. Крім того, навіть звичайний компот на очищеній воді і смачніший, і корисніший.

Поради вичитувала і переказувала **Люба ВАСИЛЬКО**

СЛОВО

Прогрес

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2013

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 71 в “Каталозі”

на 1 місяць	9 грн 37 коп.	на півроку	53 грн 37 коп.
на 3 місяці	27 грн 51 коп.	на рік	105 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Прогресу”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогрес”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛ'МАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
278-63-69

Кореспондент
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Інтернет-редактор
Олександр ЛИТВИНЕНКО
279-39-55

Черговий редактор
Надія КИР'ЯН

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

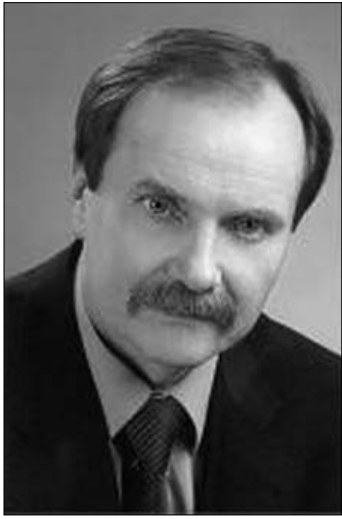
Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у червні — 21 200

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогресу”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Прогресу” — 30617

— У чому, на Вашу думку, епохальне значення прийняття Конституції України 28 червня 1996 року?

— Конституція де-юре підвела ризик під колоніальним станом України. Це паспорт держави, і тут закладаються основоположні принципи співіснування громадян, функціонування самої держави. Тож вагомість Конституції важко переоцінити. І тому така запекла боротьба точилася навколо її прийняття. Ліві політичні сили (а на той час практично вся влада була забарвлена комуністичною ментальністю і радянськими практиками) надзвичайно опиралися ухваленню Основного Закону. Тим більше, що наша Конституція символізувала національну суть української держави, де саме національна традиція в основі суспільної організації при гарантуванні прав національних меншин. Це відбулося у статті 10 Конституції про єдину державну мову, у статті 20 про державну символіку, в інших статтях. Конститувалося, що Українська держава будується в річищі європейської демократичної традиції і є державою національного типу. Тому фактично через Конституцію боролися два світи. З одного боку були ті, хто усвідомлював, що без власної національної держави перспективи України нема, з іншого ті, хто чіплявся за колишній Радянський Союз.

Іван ЗАЩУК: «Конституція утвердила нашу державність»

Іван Олександрович Защук — депутат Верховної Ради кількох скликань. Зокрема другого скликання, коли парламент 28 червня 1996 року прийняв Конституцію незалежної Української держави. Сьогодні один із авторів, творців Конституції України, той, хто голосував за її ухвалення, відповідає на запитання нашої газети.

— Атаки на Конституцію тривали і після її прийняття?

— Атаки ці й досі тривають. Одна з причин — невігластво політиків, які не розуміють, що таке Конституція. А це політико-правовий документ, який закладає принципи, основи, це фундамент правової, політичної системи. І на цьому фундаменті ми вже бачимо обриси стін, даху. В будь-якій державі світу Конституція не може врегульовувати всі суспільні відносини. І щоб запустити механізми реалізації положень Конституції, потрібно було ухвалити близько ста законів. На жаль, лише кілька таких законів було ухвалено. А скільки не ухвалили!

— Наприклад, на підкріплення статті 10 Основного Закону — про державну мову.

— Обов'язково слід було ухвалити закон, який розгорнув би положення про те, що українська мова є державною. Так само щодо статті 20, де йдеться про державну символіку: треба було б ухвалити закон про порядок її застосування. Подібне можна сказати про багато статей Конституції.

Друга причина ще глибша. Вона полягає в тому, що й далі точиться боротьба за українську державу, за українську демократію, українську ментальність. Зараз усе це під загрозою. Ми маємо владу, яка поставила за мету перезаснувати українську державу, що означає — відійти від української традиції, звичаю, замінити це чимось космополітичним, інтернаціональним, а насправді російською політичною і культурною традицією.

— Це прагнуть зробити на

конституційному рівні? Тобто, існують загрози для самої Конституції?

— Так. Однією з таких технологій є Конституційна комісія і ідея нової Конституції чи її нового варіанта. Це реальна загроза існуванню держави, коли замість єдиної державної української мови буде друга російська, коли буде змінена символіка, унітарний тип держави тощо. Над цим представники режиму Януковича дуже працюють. Їм уже вдалося звизити статус української мови через торішній закон Ківа-Лова—Колесніченка. Бачимо, як швидко відбувається процес деукраїнізації в освіті, інформаційному просторі. Сили, які не можуть змиритися з тим, що Українська держава має бути національного типу, і прагнуть отакого “перезаснування”. Але ж російськомовна Україна не може існувати як самостійна держава, вона дуже швидко перетвориться на звичайну губернію Росії.

— Розділ Конституції України щодо прав людини високо оцінили міжнародна спільнота. Ви, депутати парламенту, тоді, 1996 року, дуже добре виписали цей розділ, відстояли його положення при ухваленні Конституції. Але чи повною мірою виконується задеклароване?

— Проблема в готовності влади виконувати Конституцію, готовності самих громадян жити за нею. І часто небажання нашої влади діяти за Конституцією підмінюється філософствуваннями про її якість. Нинішня Конституція не вичерпала свого потенціалу, — заявляю як один із авторів. І так само не знятий із порядку

денного напрям підкріплення Конституції відповідними законами. Але небажання жити за Основним Законом і породжує оці проблеми з правами людини. Візьмімо політичні права громадян...

— Тобто, право народу як єдиного джерела влади на управління державою?

— Поговорімо про Верховну Раду, наш парламент. Сьогодні тут 445 народних депутатів. Рада не в повному складі. П'ятьох депутатів немає. І не через те, що були якісь форс-мажорні обставини, а через те, що теперішня влада вкрала перемогу у цих 5-ти кандидатів.

— У кандидатів від опозиції.

— Майже рік їх немає у Верховній Раді і ніхто нічого не робить. Протоколи голосування показують, що вони справді перемогли. Тож, врешті-решт, треба йти на перевибори. Але ніхто не поспішає. А що це означає? Те, що Верховна Рада, Президент, інші структури влади діють у позаконституційному полі. Сьогодні багато що в діяльності парламенту винесено за таке поле: неіндивідуальні голосування, ухвалення законів без належного розгляду, при ігноруванні Закону про регламент Верховної Ради, ухвалення законів “за скороченою процедурою”, що позбавляє можливості чути іншу думку, бачити вузлові точки проблем. Тому знову треба говорити про політичну культуру і відповідальність. Так само можемо говорити і про діяльність Президента, Кабміну, інших органів влади. Тож треба порушувати питання повернення влади в конституційне поле. Бо працювати поза Конституцією — це деінтегрувати волю народу, а працювати за єдиним законом — це множити силу народу.

Спілкувався
Петро АНТОНЕНКО

Маневри довкола Основного Закону

Леонід Кравчук: “Остаточні зміни до Конституції будуть восени”

Конституційна асамблея планує остаточне затвердити проект концепції змін до Конституції восени 2013 року. Про це заявив журналістам колишній президент (1991—1994 рр.), голова Конституційної асамблеї Леонід Кравчук.

“Дамо час громадянам, громадським організаціям... подавати свої пропозиції. Ми їх десь до вересня опрацюємо й тоді відбудеться засідання (Конституційної асамблеї) і тоді будемо переконувати проголосувати за проект концепції (змін до Конституції)”, — сказав Л. Кравчук.

Голова Конституційної асамблеї зазначив: поки що передчасно давати якісь оцінки до проектів змін до Конституції, оскільки остаточний варіант, ухвалений асамблеєю, ще може змінюватися, може суттєво відрізнятись.

Крім того экс-президент повідомив, що попередньо перше засідання асамблеї відбудеться в середині вересня. Але заявляти, що всі члени Конституційної асамблеї підтримають запропоновані зміни, поки ще рано, наголосив Л. Кравчук.

Марина Ставнійчук: “Зміни до Конституції доопрацюватимуть”

Конституційна асамблея прийняла за основу проект концепції змін до Конституції і планує доопрацювати його до осені. Про це повідомила секретар Конституційної асамблеї Марина Ставнійчук після засідання Конституційної асамблеї 21 червня. На її думку, потрібно узагальнити ті пропозиції, які були озвучені, зокрема парламентсько-президентська, парламентська чи президентська модель управління, а також пропозиції про двопалатний парламент.

За словами М. Ставнійчук, до кінця жовтня Конституційна асамблея зможе вийти на той проект концепції, який затверджуватиметься. Також М. Ставнійчук не виключила, що засідання асамблеї може відбутися і раніше: може бути проведений комплекс заходів у рамках роботи асамблеї, зокрема і за проектом щодо судоустрою та правосуддя та інших питань.

Леонід Кучма назвав роботу Конституційної асамблеї безглуздою

Колишній президент Леонід Кучма вважає безглуздою діяльність Конституційної асамблеї. Про це він сказав журналістам 21 червня.

“Ви знаєте, коли треба спустити пар, то шукають такий захід, на який би всі звертали увагу, а не на проблеми, що існують. Можна робити зміни (до Конституції) і без Конституційної асамблеї”, — сказав экс-президент.

На його думку, складно очікувати, що всі рішення асамблеї невідкладно втілять у життя: “Я не думаю, що ця Конституційна асамблея чи референдум щось вирішать... Усе одно треба буде пройти через парламент щодо Конституції...”.

Л. Кучма вважає, що Конституцію не треба занадто часто змінювати, але при цьому висловив особисте переконання, що Україні слід повернутися до парламентсько-президентської форми правління.

Як відомо, Конституційна асамблея має намір остаточно затвердити проект концепції змін до Конституції восени 2013 року.

17 травня 2012 президент Віктор Янукович створив Конституційну асамблею як спеціальний допоміжний орган при президентові.

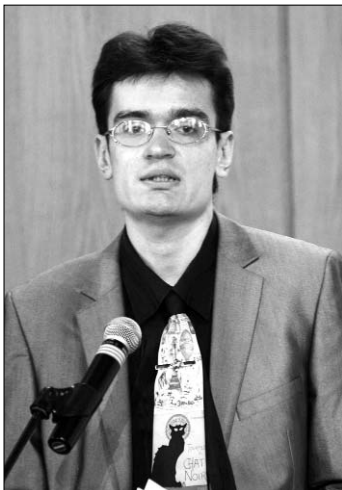
Леонід Кравчук: “Закон про референдум ухвалений із порушенням Конституції”

Екс-президент, голова Конституційної асамблеї Леонід Кравчук вважає, що закон про всеукраїнський референдум був ухвалений із порушенням 13 розділу Конституції. Також він зазначив, що його думку розділяє і Європейська комісія “За демократію через право” (Венеціанська комісія), яка у своєму висновку відзначила низку невідповідностей цього закону європейському законодавству.

Він підкреслив, що висловив тільки свою суб'єктивну думку й не може спрогнозувати рішення усієї Конституційної асамблеї з цього питання. “Це значить, що потрібно доопрацювати закон про всеукраїнський референдум, щоб він відповідав чинній Конституції”, — сказав Кравчук.

Як повідомлялося, Венеціанська комісія вважає прийняття поправок до Конституції на референдумі такими, що шкодять конституційній стабільності й законності.

pravda.com.ua

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,
Інститут літератури ім. Т. Шевченка, “Всесвіт”

Прийняття Конституції стало першорядною подією в історії незалежної України. І було б хибно недооцінювати значення цього документа, який, на думку багатьох експертів-правників, має досконалий вигляд. Проте дозволю зауважити, що це лише перший фундаментальний крок на шляху побудови правового суспільства. У Великій Британії, наприклад, узагалі немає

Ми живемо в імітовано-правовій державі

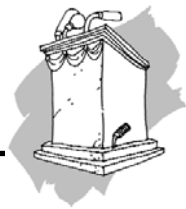
написаної Конституції, проте в цій країні все функціонує як годинник, і людина там соціально та економічно захищена. В Україні так і не побудовано правової системи, яка працює на захист людини та її прав, незалежно від того, хто при владі. Натомість у нас інтенсифікуються форми олігархічного феодалізму, коли існують клани тих, хто може “підганяти” під себе правові норми і ухвалювати законопроекти задля власного бізнесу. У нас народні депутати не втілюють принцип народовладдя та опосередкованого народного волевиявлення, а перетворюються на бонз, які з часом відгороджуються від народу. В такому разі державою керує не народ, а “обрані”, які лише інколи згадують про “електорат”, потрібний їм для переконання всіх у тому, що воля цих “обраних” нібито втілює волю народу. Думки народу часто не беруться до уваги або ж незалежне мислення стає приводом для санкцій із боку “держави”. Можна згадати події з ухваленням “мовного закону” у серпні

минулого року. І масові протести не зупинили цього закону, який є антиконституційним у своїй суті, бо працює на розколювання України. Президент обіцяв створити комісію, яка мала б розробити “поправки”, проте й досі рішення комісії не були проведені через Верховну Раду. Цей приклад свідчить про те, що в Україні можливі антиконституційні кроки.

Коли державі потрібний загальний “одобрямс” від “електорату”, тоді просто неможливо говорити про правове суспільство. У такий спосіб гарантується хіба що необмежена свобода для “обраних”, а голови країни не беруться до уваги, бо правового суспільства немає, а все тримається на “добрій” волі прокураторів. Проте прокуратори й цезарі, як свідчить історія, не завжди керуються “доброю” волею.

Людина в такому просторі не є найвищою цінністю. Що мається на увазі? Лише те, що якщо у вас завтра ураган зруйнує помешкання, то це не означатиме, що держава одразу

забезпечить вас іншим житлом. Якщо у вас зникне опалення чи вода, то процес відновлення водопостачання та опалення може забрати хтось-скільки часу. Людину можуть не пустити в потяг через абсурдні причини. Взагалі в Україні багато абсурду. І колись мусить настати кінець цьому абсурду. Запуск нових поїздів “Хюндай” позначився на переінакшенні всієї мережі транспортного сполучення між різними регіонами України, що в результаті позначилося на незручному часі відправлення та прибутті на багатьох напрямках. Багато потрібних поїздів просто зняли. Це якесь загальнодержавне “вредительство”, яке, проте, знаходить обґрунтування з боку представників “Укрзалізниці”. В Україні багато антиправових інновацій знаходять обґрунтування, бо ми живемо не у правовій, а в імітовано-правовій державі. Імітація може бути вельми досконалою, але імітація — це завжди жест проти справжності, а отже, проти людини, жест антиконституційний.

Дмитро ПАВЛИЧКО

Дорогі польські брати!

Будучи послом України в Польщі, я пережив немало щасливих днів, коли президент Квасневський і прем'єр Бузек, парламентарі, лідери партій, журналісти, священики, літератори, академіки, підприємці, діячі культури, звичайні зустрічні люди на вулицях — вітали в моїй особі мою державу й націю.

Певна річ, виділяли особливою увагою не мене, а Україну з-поміж інших країн.

Коли я стояв у шерензі амбасадорів для привітання президента США, Буш подав мені руку й пройшов далі, подаючи руку наступному послові, але президент Квасневський, показуючи на мене, сказав: “Це посол України!” Буш повернувся до мене, знову подав мені руку, і я був змушений озватися до нього кількома англійськими словами.

Коли Іван-Павло II знайомився в парламенті з послами — кожен амбасадор називав не себе, а свою країну, — і я сказав: “Отче, я представляю Україну”, Папа Римський зупинився, спитав мене, як я почуваюся в Польщі. Ні перед ким не зупинявся понтифік, тільки перед послом України. Цей великий борець за справедливість, живий дух польської нації і християнської світової громади розумів, що Україна як держава — це захист Польщі, це та найсвятіша любов, що постає з ненависті.

Коли я в автомобілі з синьо-жовтим прапорцем пройжджав Варшавою та іншими містами Польщі, багато водіїв зустрічних машин махали мені на привітання руками, усміхалися мені.

Я, колишній учень із першого класу

До поляків

польської Яблунівської школи, пам'ятав, що моя вчителька, пані Вебер, забороняла мені називати себе українцем. “Запам'ятай! — говорила вона, — Ти русін!” І для крашого запам'ятання залишала на моїй дитячій долоні двадцять ударів залізною лінійкою.

Я вдячний їй за те, що вона навчила мене любити в собі українця...

Я полюбив польську мову аж тоді, коли збагнув, що вона допомагає мені пізнавати не тільки велику літературу Польщі, а й цілий світ, бо поляки за комуністичних часів мали можливість публікувати твори світових письменників, що їх заборонено в Україні.

Я прочитав чимало історичних досліджень польських авторів, простудіював два томи Павла Ясеніці; я прибув до Польщі в ранзі посла добре підготованим.

Я постановив наповнити свою діяльність ідеями поєднання й порозуміння між українським і польським народами.

Мене попросили виступити на відкритті пам'ятника великого письменника Польщі Генріка Сенкевича, автора антиукраїнського роману “Вогнем і мечем”. Думали, я відмовлюся. Але я був радий із того, що міг сказати добре слово про цього польського патріота, який навіть у тому злобному творі добавив у козаках їхню мужність і відвагу.

Я говорив про великих поляків, які ще в давні часи зрозуміли, що Польща та Україна зобов'язані допомагати одна одній проти спільних ворогів. Я згадав, як козацькі чайки під команду полковника Костянтина Вовка допомагали полякам, королю Владиславу IV, битися проти шведської флотилії на Балтійському морі.

У своїх інтерв'ю польській пресі, у виступах на різноманітних зустрічах з польською громадськістю я постійно покликався на ті епізоди з українсько-польської історії, коли українці й поляки були не ворогами, а політичними і збройними союзниками.

Я пригадав полякам, що майже кожен король із династії П'ястів був одружений із київською княжною; що Данило Галицький був праправнуком Болеслава Кривоустого; я цитував Пілсудського про те, що без незалежної України самостійна Польща неможлива; я пригадавав 1920 рік, коли під Замостям була розгромлена перша кінна армія Будьонного спільними українсько-польськими силами.

Я виступав проти істориків, які виділяли якийсь один епізод із нашої спільної, кривавої українсько-польської історії, і на

основі одного злочину — чи то з українського, чи то з польського боку — виводили емоційні, спрямовані на збереження віками плеканої бачили ненависті між нашими народами.

“Відірвемося від болісної минувшини!” — закликав у Львові Іван-Павло II, звертаючись не тільки до молодого покоління українців, дітей і внуків воїнів УПА, а й до польської молоді, яка почала перейматися пошаною до України. Ця молодь прагне внести у свідомість польської нації геніальну ідею Єжи Гедройця, який закликав нову, демократичну Польщу поєднатися з державою Україною.

Як тільки я приїхав до Варшави, мені потрапила до рук газета “Політика”, де була надрукована розмова з Єжи Гедройцем.

На питання газети: “Чому ви таке велике значення надаєте справі національних меншин у Польщі?”, Єжи Гедройць відповідає:

“Наше ставлення до національних меншин таке саме, як до сусідніх із нами народів — повне погорди, зверхності, незнання. Самостійна Україна для нашої майбутності важливіша за наш вступ до НАТО. Бо без України Росія ніколи не зможе стати імперією. Тим часом польське суспільство демонструє світові, де тільки може, антиукраїнську ненависть”.

І саме тепер ненависть до України продемонстрована в польському сеймі.

Саме тепер, коли Україна наближається до вступу в ЄС, до здійснення своєї найбільшої мрії, коли так тяжко українська сучасна влада йде назустріч справедливим вимогам Європейського Союзу, коли українці почули голос президента Польщі **Коморовського на підтримку України** щодо її заповітної мети, роздається з **польського парламенту клич засудити збройні формування українських націоналістів**, які 1943 року начебто провели геноцид щодо польського населення на Волині.

Звідки повіяв такий студений вітер, який має знов заморозити всі зовсім недавні клятьби між урядами, церквами, громадянами України й Польщі, які проголосили: “Вибачте нам, а ми вам пробачаємо”?

Звідки в Польщі, яка, здавалося, вже сприйняла факт існування незалежної України, який свого часу був названий Збігневом Бжезінським як найвидатніша подія XX століття, з'явилися партії, що сподіваються знов розбудити в поляках **ненависть до українців, а в українцях — ненависть до поляків?**

Знав я й таких у Польщі. Вони не при-

ховували своїх надій на те, що відновлювачі старої Російської імперії візьмуться розривати Україну, а при тому щось може перепастися й Польщі. Я сміявся з них. Я, жартуючи, їм говорив: “Якщо допоможете комусь рвати Україну, не залишиться од вас нічого! Кордон між імперіями Сходу і Заходу проходитиме по центру ваших земель”.

І тут пригадуються мені слова Гедройця: “Якщо Україна поєднається знов з Росією, ми тоді вже є зовсім у російських об'єктах. Потрібно з усіх сил притягати Україну до Європи”...

Дорогі мої польські брати!

Я визнаю, злочин був **на Волині**, тяжкий злочин. Але то не був геноцид, а тільки спровокований окупантами України та Польщі месницький розгул за те, що чинила королівська, шляхетська, панська влада упродовж віків на землях України.

Часи, в які ми живемо — це часи поєднання й порозуміння між нашими народами.

Ми не маємо права оголошувати жоден злочинний епізод із нашої спільної історії актом, який може перекреслити все, чого ми досягли в епоху нашої спільної перемоги над фашистською Німеччиною й над комуністичною Росією.

Якщо ми почнемо рахувати жертви, які поніс польський народ від української зброї, і жертви, які поніс український народ від польської зброї, — ми збожеволіємо.

Закликаю вас, мислячі поляки, подумати над тим, кому служитимуть ваші звинувачення українського визвольного збройного руху, що був жорстоким, бо відповідав на жорстокість? Живіть майбутністю, а не минувшиною, бо з кожної роздряпаної старої рани нічого, окрім крові, не вийде!

Великий поляк, син України Юліуш Словацький пророкував воскресіння України як держави. Подумайте, кого ви можете зрадити сьогодні. Це ж ваш і наш пророк Словацький, це ваш і наш мислитель Єжи Гедройць, це ж ваш і наш духовний учитель Іван-Павло II, це ваш і наш видатний політик Збігнев Бжезінський.

Ті, хто виступає сьогодні в Польщі зі страшним та несправедливим осудом української визвольної зброї, повторюють наклепи нашого ворога.

Ворога, який триста років учив нас ненавидіти поляків, а тепер узявся повчати й вас, що треба знов ненавидіти найближчого й каяттям поينятого сусіда.

17 червня 2013 року.
м. Київ

“Українська правда”

Тушкам не місце у Верховній Раді

У Верховній Раді типовими явищами нині стали зрада, продажність, підлість, нехтування законами та Конституцією. Ще один разючий приклад викликав обурення людей і мобілізував їх на акцію протесту.

Надія КИР'ЯН

Фото автора

В'ячеслав Кутувий, народний депутат від 95-го виборчого округу, перед виборами давав присягу: “Беру на себе зобов'язання в разі мого обрання вступити до фракції “Батьківщина” у Верховній Раді VII скликання та ані юридично, ані фактично не виходити з неї протягом дії мандата, наданого мені виборцями”. У разі зміни політичної позиції, ідеться у документі, “зобов'язуюся скласти повноваження народного депутата України”.

Текст присяги від 30.07.2012 року з підписом Кутового під час акції роздавали всім охочим біля ВР. “Склади мандат, як і обіцяв!” — вимагають виборці 95-го округу.

Вийшли на мітинг із плакатами: “Політичним негідником — політичний смітник”, “Кутувий, скільки мільйонів коштує честь і гідність депутата?”, “Політичні повії та тушки — посібники кримінального режиму”, “Тушкам не місце у Верховній Раді” тощо.

Вимоги виборців озвучила Олена Бебешко, член бюро Київської ОО ВО “Батьківщина”. Вона сказала, що насправді переміг не Кутувий, а команда агітаторів, які в нелегких умовах, незважаючи на погрози, залякування тощо ходили від дверей до дверей, агітуючи за Кутового. На нього працював також авторитет “тендітної жінки, яка нині прикута до ліжка і перебуває у в'язниці за свої політичні переконання”.

Багато прикрих слів прозвучало на мітингу про підлий вчинок депутата. Ще більше і різкіше почув би він (і ще почує) у містечках Боярці, Вишневому, Ірпені та багатьох селах Києво-Святошинського району. “Тушкування” — явище ганебне і нині, на жаль, поширене. До акції приєдналася мешканка Кіровоградської області, обурена поведінкою та вчинками сумновідомих депутатів Табалових.

Однією з найважливіших була вимога мітингувальників негайно ухвалити закон про відкликання з рад усіх рівнів депутатів, які не виконують накази виборців, а лише

вирішують власні проблемами, “покрашують” свій добробут, а таких багато. “Ми зробимо так, що земля горітиме у зрадників під ногами, висловлюючи їм повсюдно

свою зневагу та презирство”, — пообіцяли учасники акції. І це нині чи не єдиний можливий спосіб вплинути на відступників.

Запорізькі просвітяни підбили підсумок своєї роботи

Галина ЄГОРОВА,
відповідальний секретар ЗОО ВУТ
“Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка
Фото Михайла МІШИНА

Відбулася чергова звітно-виборна конференція Запорізького обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка.

На конференцію прибуло 58 делегатів. Просвітяни заслухали звіт голови та членів Правління за період із жовтня 2009 року до червня 2013 року. Після бурхливого обговорення учасники конференції задовільно оцінили роботу голови Олега Ткаченка та Правління Запорізького ОО.

І на наступні чотири роки головою Запорізької “Просвіти” одноголосно обрали Олега Валентиновича Ткаченка.

Користуючись правом, яке дає голові Статут “Просвіти”, Олег Ткаченко запропонував делегатам новий склад Правління, а саме: Зіновій Партико (професор, КПУ), Галина Єгорова (відповідальний секретар ЗОО ВУТ “Просвіта”), Микола Либиценець (викладач ЗМНУ), Михайло Калиняк (братство вояків), Віктор Гудзь (професор, Мелітополь), Анатолій Завгородній (художник), Олександра Шевченко (координатор та солістка народного хору “Запорозькі козаки”), Анатолій Шеремет (отаман Молодої Січі), Євген Іваненко (заступник директора Електротехнічного коледжу), Ва-

силь Тимчина (почесний просвітянин), Наталя Кузнецова (психолог, поет), Пилип Юрик (письменник, член Спілки письменників України). Конференція більшістю голосів затвердила запропонований склад Правління.

Було обрано делегатів на з'їзд Товариства “Просвіта”, який відбудеться у вересні 2013 року, та ухвалено звернення до делегатів з'їзду щодо активізації роботи “Просвіти” на наступний період. Конференція затвердила склад робочої групи з відзначення 20 липня 2013 року 170-ї річниці перебування Тараса Шевченка на Запорозжі.

Олег ТКАЧЕНКО,
голова ЗОО ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка

Сьогодні саме “Просвіта”, яка стоїть на засадах державотворення України, гуртує навколо себе свідомих українців. Її зброя — Слово. Гостре слово великого Кобзаря, пророка української нації Тараса Григоровича Шевченка, слово титанів духу Івана Франка та Лесі Українки, слово десятків тисяч представників української інтелігенції, тих, хто в усі часи несе суспільству добре та вічне, хто надиhaє на великі звершення в ім'я України.

Основною метою діяльності Запорізького обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка є патріотичне виховання населення регіону, сприяння утвердженню української мови, української національної ідеї, досягнення єдності української нації, утвердження та зміцнення Соборності Української держави.

Незважаючи на труднощі, Запорізька “Просвіта” постійно залучає до своїх лав нових членів. Загалом станом на 20 травня 2013 р. кількість членів “Просвіти” — 1123; кількість нових членів “Просвіти” — 213; кількість первинних осередків — 28; кількість новостворених осередків — 11; кількість районних об'єднань — 14; кількість міських об'єднань — 5; кількість колективних членів — 4.

Сьогодні Запорізьке обласне об'єднання “Просвіти” має приміщення в центрі міста, у власному офісі розмістилися управа, бібліотека та видавництво “Дніпрові пороги”.

Загальні просвітянські заходи

Українська світлиця має окреме двокімнатне помешкання у центрі міста. В Українській світлиці діють: клуб “Українська родина”, у рамках якого щороку на День українського козацтва 20 березня відбувається святкування дня народження Івана Мазепи, фестиваль козацької пісні; літературний клуб “Літературні вечорниці” двічі на місяць збирає поетів Запорізького краю та кіноклуб “Святослав”, у рамках якого проводять перегляд кінофільмів культурно-патріотичного напрямку, відбуваються просвітянські заходи, святкування та урочистості.

Уже давно стала традицією організація та проведення ЗОО “Просвіти” урочистої святкової ходи з нагоди річниці Незалежності України.

Для популяризації української пісні впродовж кількох місяців поспіль провели акцію “Співаймо разом з усіма” з народним хором ЗОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка “Запорозькі козаки”. Традиційно у травневі дні збираємося у с. Скельки, де Запорізька “Просвіта” з успіхом проводить обласний фестиваль дитячого хорового мистецтва “Співочий Стен”. Уже відбулося три фестивалі, працюємо над підготовкою та проведенням четвертого.

В авангарді нації

Патріотичні заходи

Щороку проводимо масові патріотичні заходи, присвячені Дню злуки українського народу, вшануванню героїв, полеглих під Крутами. Регулярно збирається координаційна рада представників широкої громадськості та громадсько-політичних організацій, форум демократичних сил Запоріжжя. Розуміючи важливість того, що земля сільськогосподарського призначення повинна бути винятково у народній, державній власності, Запорізька “Просвіта” стала організатором і учасником створення “Комітету захисту рідної землі”.

У лютому 2011 року проведено благодійний вечір на підтримку політ'язнів-націоналістів. Кошти були спрямовані у штаб допомоги політ'язням-націоналістам у м. Запоріжжя.

Уже понад двадцять років поспіль останньої суботи листопада, у день Всеукраїнського вшанування пам'яті жертв голодомору та політичних репресій проводиться урочиста хода до пам'ятного знака “Жертвам політичних репресій”.

Заходи, присвячені вшануванню Т. Г. Шевченка

ЗОО ВУТ “Просвіта” у лютому 2011 р. ініціювало створення Шевченківського комітету для встановлення у Запоріжжі пам'ятника Т. Г. Шевченку до 200-річчя від дня його народження. До комітету увійшли просвітяни, відомі громадсько-політичні діячі Запорізького краю, представники місцевого самоврядування. Сьогодні у питанні встановлення пам'ятника вийшли на фінішну пряму. Комісія ухвалила робочу модель скульптури, іде підготовка до відлиття пам'ятника в бронзі, збираються кошти. Крім того, багато років поспіль Запорізька “Просвіта” є організатором заходів, присвячених Дню народження Т. Г. Шевченка та інших урочистостей з цієї нагоди.

Уже вдруге біля бюста Т. Шевченка (Шевченківська РДА) провели “Шевченківський марафон”: читання творів Великого Кобзаря впродовж восьми годин поспіль. Цього року в рамках “Шевченківського марафону” ЗОО “Просвіти” започаткувало дитячий обласний конкурс “Шевченко в моєму серці”.

Суспільство і мова: соціокультурні виміри

Саме з такою назвою у жовтні 2011 р. в Запоріжжі відбулася Всеукраїнська науково-практична та громадсько-політична конференція, організаторами якої стали Класичний приватний університет, ЗОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, Запорізький січовий соціально-педагогічний комплекс (Січове Духовне Братство — СДБ) та приват-

ний науково-освітній центр “Сіхова академія”. Результати конференції опубліковано в збірнику матеріалів конференції, який було розповсюджено по бібліотеках і навчальних закладах області.

У червні та липні 2012 р. здійснено спробу проведення акції, присвяченої захисту української мови: розгорнуто “Інформаційний намет” на знак протесту проти увалення так званого “мовного закону” Ківалова—Колесніченка. І першого, і другого разу влада цинічно зірвала проведення мирного заходу.

Видавнича діяльність

У видавництві ЗОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка побачили світ десятки книжок: щорічна поетична збірка — альманах “Дніпрові пороги”, до якого увійшли твори авторів Запорізького краю; збірка “Пори року” для дітей Запорізьких шкіл та дитячих бібліотек, укладена членами клубу “Літературні вечорниці”;

Хор “Запорозькі козаки” на Львівщині

“Вибух: щоденник феєричних роздумів”, “Як нам облаштувати Україну” О. Ткаченка (2012), монографія “Петро Ребро” О. Стадніченко. Надруковано поезію Т. Шевченка, П. Тичини. Клуб “Літературні вечорниці” постійно проводить презентації нових видань та святкові заходи.

Обмін досвідом між регіонами

Об'єднання активно обмінюється досвідом з регіонами. Делегації запорізьких просвітян на чолі з головою об'єднання та просвітянський хор “Запорозькі козаки” за останні кілька років відвідали Закарпаття, Івано-Франківщину (з нагоди 350-річчя міста Франківська), Тернопільську область, Львівщину — з тижневими благодійними концертами для збору коштів на встановлення пам'ятника Т. Шевченку в Запоріжжі. І самі запорозькі охоче

приймали просвітян зі Львівської, Одеської, Тернопільської областей. Особливо теплі стосунки зав'язалися з молоддю “Просвітою” Тернопільщини: активісти Тернополя у Запоріжжі та Мелітополі показували дітям святковий вертеп, спільно провели Всеукраїнський вишкільно-мандрівний табір для дітей та молоді “На Дніпрових порогах” (с. Перун, Запорізька обл.).

9 листопада 2012 р. до Дня української писемності та мови стартувала акція “Січовий шлях Просвіти”: піший марш із Запоріжжя до Києва з вимогами до Верховної Ради України “Так жити не можна”. Основною з десяти вимог була вимога відмінити злочинний закон Ківалова—Колесніченка. Упродовж тридцяти днів пішки було подолано шістсот кілометрів. Шлях пролягав через населені пункти Запорізької, Дніпропетровської, Полтавської, Кіровоградської, Черкаської, Київської областей та м. Київ, де відбувалися зустрічі та збиралися підписи на підтримку “Вимог”. Реєстрацією вимог (з додатком підписних листів на підтримку) завершився

Просвітянська діяльність районних осередків

В області активну роботу веде осередок “Просвіти” Гуляйпільського району. Варто відзначити діяльність просвітян Богдана Бурбури (священик Свято-Покровського храму УПЦ КП) та голови районного об'єднання Василя Коростильова, який виступає з лекціями, спрямованими на відродження, захист та збереження української культури та духовності.

Варто відзначити роботу Бердянського міськрайонного об'єднання, голова осередку В. Пилипенко.

Осередок підготував та провів два масштабні заходи:

1) відкриття меморіальної дошки письменнику, громадському діячеві, етнографу Т. Зіньківському на будівлі ЗОШ № 9;

2) публічне братання учасників Другої світової війни: вояка УПА (член ОУН) М. О. Холявки і Радянської армії О. Г. Хоменка, яке відбулося у центрах із національно-патріотичного виховання.

Осередок друкується у місцевій пресі, зокрема в “Південній зорі” (щомісячному історичному календарі).

Наполегливо ведеться просвітницька діяльність в Приморському районі, де головою є В. Корнієнко, нагороджений за активну патріотичну роботу нагородним знаком райради і адміністрації району “За розвиток Приморського району”, медаллю “Просвіти” “Будівничий України”.

Пожвавилася просвітницька робота в Ногайському аграрному коледжі. Завдяки талановитим викладачам і вихователям, майстрам педагогічної праці Л. М. Лихтарь (учитель української мови і літератури), Є. І. Смаковській (учитель історії та правознавства) у коледжі постійно проводяться змістовні патріотичні заходи, літературні вечори, дискусії, концерти. Звучать українське слово і пісня.

У Приморській районній бібліотеці вже другий рік працює музична поетична вітальня, відбуваються літературні, авторські вечори та зустрічі з цікавими людьми, поетами: О. Дмитренко, М. Хаджийським, М. Слабоус, В. Корнієнко, бібліографом І. С. Сидоренко.

Мелітопольський, Токмацький, Новомиколайський та багато інших міських і районних осередків, у лавах яких перебувають сотні просвітян, щоденно безкорисно несуть українське слово, крок за кроком відроджуючи націю, будуючи українську Україну.

Запорізьке обласне об'єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка сподівається на співпрацю та активну участь кожного у роботі “Просвіти”.

Закликаємо українців: “Вступайте до лав “Просвіти”! Підтримуйте ініціатииви Товариства. Ми впевнені: щоденна копітка праця всіх просвітян у розбудові Великої України виправдає сподівання українців на шляху до гідного життя.

Арсен ГУДИМА,
м. Тернопіль

“Але я ні про що не турбуюсь і своє життя не вважаю для себе цінним, аби тільки з радістю закінчити дорогу свою і служіння, яке я прийняв від Господа Ісуса...”
(Дії 20:24)

Після національно-визвольних змагань 1918—1920 років, колоніального “четвертування” України ворогуючими сусідами, які проводили цілеспрямовану політику винародовлення українства, необхідно було дати відповідь на основоположне буття українського народу — його духовну єдність в одностайній боротьбі за свободу і незалежність. Для цього необхідно було поєднати і осмислити два провідних чинники — національний і етноконфесійний.

Це завдання не можна було вирішити з крайніх позицій історичного мислення. Його міг узгальнити ідеолог, який у національному бачить етноконфесійну самобутність, а в етноконфесії — її духовне самовираження. У 1920—1930-х роках ним став Арсен Річинський — практикуючий лікар, богослов, публіцист, видавець, історик, етнограф, лінгвіст, композитор, основоположник етнології релігії в українському релігієзнавстві, визнаний ідеолог українського православ’я.

Народився 12(24) червня 1892 року в с. Тетилівці тодішнього Кременецького повіту Волинської губернії (сьогодні Шумського району Тернопільської області) в сім’ї дяка-псаломщика (незабаром священика) Василя Річинського. Мати, Віра Капітовна, була домогосподаркою.

Після закінчення сільської школи Арсен навчався в Клеванській духовній школі, Кременецькій гімназії, Житомирській духовній семінарії. Проте священиком не став. Бути проповідником “обрусення края” він не хотів і не міг. З тих же причин не захопила його посада (1911) і вчителя церковно-парафіяльної школи в с. Сіднярки Луцького повіту. “Благословенний фак”, за словами дружини Ніни Павлівни, А. Річинський здобув на медичному факультеті Варшавського (1911) та з початком Першої світової війни (1914) — Київського університетів. З 31 травня 1917 до 9 квітня 1920 рр. виконував обов’язки лікаря Ізяславської лікарні рідної йому Волинської губернії.

Утворення Центральної Ради (3 березня 1917 р.) стало поворотним пунктом у житті та діяльності А. Річинського. З властивим йому завзяттям християнина-подвижника та патріота-українця поринає у вир змагань за віру і волю України.

Життя вимагало розмосковлення Української Православної Церкви, яку в 1686 р. Московський Патріархат перетворив на духовний “інструмент” зросійщення українського народу. В цих умовах необхідна була цілеспрямована інформація, яка б доносила правду, піднімала і гуртувала народ у боротьбі за “кращу будучину”.

Для цього А. Річинський видає журнал “Ізяславська дорога”, який був своєрідним продовженням перерваного військового часопису (з 1911) “Нові дороги”. В Острозі для вчителів читає лекції з українознавства. Як член шкільної управи (з 1918), він виявив незвичний хист умілого педагога і освітянина, турботливого наставника молоді.

Назрівали нові часи. Подих

Харизма Арсена Річинського

середньовічного розгулу польської шляхти супроводив історію двадцятирічної (1919—1939) окупації Західної України. На її сторінках переплелися три взаємодіючі чинники:

— прагнення II Речі Посполитої використати в антиукраїнській політиці у Волинському краї зросійщену Автокефальну (1924) Православну Церкву в Польщі;

— далекосяжні плани Римської курії, які ціною знищення православної “схизми” передбачали поширення католицизму на Схід;

— вимушено-тимчасова підтримка II Речі Посполитої російськими ієрархами православної Церкви на Волині, які розглядали історичну ситуацію, що склалася, скороминущим явищем з неминучим відродженням старих порядків у складі “великої, святої, триєдиної Руси”.

На цьому тлі українське питання було в полі зору приховано ворогуючих сил, де кожній з них марилося своя політична мета. Це ускладнювало подвижницьку діяльність А. Річинського. У Володимирі-Волинському (з 1922) словами історичної правди про етноконфесійну самобутність українського народу він об’єднує (з 1924) громадську думку шомісячником “На Варті”. Насамперед необхідно було витіснити зрусифіковану старослов’янську мову з практики церковного життя, запалити вірних ідеєю національної Церкви. Для цього А. Річинський укладає і видає збірку загальнодоступних церковних співів для сільських хорів, шкіл і народу — “Всенародні співи в Українській Церкві” (1925).

Силою пристрасті та глибокою переконаністю відповідає сьогodenню “Походження єпископату у зв’язку з питанням про благодатність ієрархії Української Православної Автокефальної Церкви” (1926).

Як будитель “краси і переваг Служби Божої українською мовою”, А. Річинський разом із творами відомого уже тоді К. Стеценка видає “Українські колядки” (1927) та під своїм іменем (як упорядник) “Українську відправу вечірню та ранню на мішаний хор” (1929).

Як відомий організатор і керівник повітової управи пластунів, укладає для них пам’ятку “До шастя, слави і свободи”.

Перу А. Річинського належать численні репертуари хорових концертів для місцевої “Просвіти” на патріотичну та релігійно-церковну тематику.

Всупереч опору проросійського духовенства завдяки його невтомній праці у Володимир-Волинському соборі вперше заправили почергові відправи українською і церковнослов’янською мовами, а у Миколаївській церкві — лише українською. І сьогодні звучить Свята Літургія А. Річинського в соборі Різдва Христового як вияв животворного Духа його Світлої Пам’яті.

Відкритий наступ реакції (з другої половини 1920-х років) у союзі правлячих кіл та московсько-орієнтованої церкви, на яку мало вирішальний вплив “Русское народное объединение (РНО), вимагав невідкладних і рішучих дій. Вони стосувалися:

а) розмосковлення Право-

славної Церкви на Волині;

б) утворення окремої Волинської єпархії;

в) de-facto відродження Православної Церкви, щоби вона не була інструментом винародовлення корінного населення. З цією метою, за ініціативою А. Річинського та його однодумців, 5—6 червня 1927 року у Луцьку відбувся “З’їзд православних мирян-українців в церковних справах”.

З’їзд зобов’язав делегатів, все українське громадянство на місцях без ріжниць партій, подвоїти освідомлюючу працю серед людей у братствах та інших культурно-національних організаціях; розкрити заміри російської чорної сотні, яка бореться не за Церкву, а за старі впливи серед нашого населення, затаючи його до своєї “братовбивчої роботи”.

З’їзд одностайно обрав А. Річинського головою “Православно-Церковного Українського Виконавчого Комітету у Річі Посполитій Польській”. Його заступником — відомого історика Української Церкви І. Власовського.

Для дискредитації А. Річинського та рішень з’їзду, які підтримали “Просвіта”, “Союз українців”, “Пласт” та національно орієнтовані партії, 21 квітня 1929 року Св. Синод виніс йому анафему. А. Річинському приписали злісне порушення канонічних норм церкви, які привели до “смути”, що загрожувала неконтрольованими діями мирян. Проте самовіддано жертвний послідовник Українського православ’я залишався неперевершеним в очах вірних волинян, на яких не діяли фальшиві погрози захисників влади сліз і наруги...

На підставі розслідування справи спеціальна комісія повністю виправдала його за відсутністю складу порушень церковних канонів.

Події літа 1927 р. показали “хто є хто”. Вірні готові були до боротьби, але їм бракувало “культури боротьби — одностайної і організованої”. Де ж вихід з чергової історичної ситуації? По-перше, необхідно було ідейно озброїти інтелектуальні сили етноконфесійним усвідомленням української історії. По-друге, створити релігійно громадський орган, який, “згуртувавши віруючу інтелігенцію і притягнувши до своїх рядів духовенство, розпочав би свою наукову, громадсько-церковну і релігійно-освітню працю на величезному фронті північно-західних земель”. І по-третє, лише за цих обставин може виникнути непохитне ядро однодумців, яке буде ідейно і організаційно

спрямовувати рух за українізацію Церкви, що було однозначно самозбереженням народу.

Тому А. Річинський обирає єдино правильний шлях — ідейно озброїти рух за українізацію церкви, за збереження національної самобутності народу. З цією метою (залучивши широке коло авторів) він опублікував праці з історії церкви. Серед них — промовисту збірку “На манівцях” (1932).

1933 року побачила світ його головна праця “Проблеми української релігійної свідомості”. Відразу зазначимо: книга не втратила національного значення і в наші дні. Вимір подвигу автора — етноконфесійний міст через прірву історичного занепаду Українського православ’я з другої

половини XVII ст. і 20—30-ми роками XX ст. Якщо для П. Могили ідея національної Церкви (аж до утворення патріархії) була базовим чинником національної ідеї з перспективою на державотворні процеси, то для А. Річинського національна ідея була життєдайним стрижнем національної Церкви аж до утворення держави в незалежній Україні. Як вирок історичній долі українства звучать його слова про значення її в духовній самосвідомості, яка завжди додає “народові певності своїх сил і свого достоїнства, віри в свою правоту і в свою будучину. Навпаки, — наголошує він, — рабське переймання чужих ідей і чужих поглядів підриває духовні сили й відпорність народу, затає його на службу чужим божкам: тоді заходить смерть нації”.

У зв’язку з цим застереженням головна праця А. Річинського дає відповідь на вузлові (такі необхідні) проблеми історії національно-релігійної духовності українства. Вона: 1) добуває джерела української віросповідної свідомості; 2) аргументовано виділяє особливості української релігійної влади; 3) вказує шляхи єднання українського народу на засадах національної ідеї в національній Церкві.

Просвітньо-ідейна діяльність А. Річинського вплинула на найбільш резонансний подій тих часів, якою була Почаївська маніфестація 28 серпня (10 вересня) 1933 р. в день преподобного Іова. У Почаївській Лаврі зібралося до 20 тисяч осіб, прибуло 250 хресних ходів із закликами: “Українському народові — український єпископат!”, “Для Волині правлячий єпископ — українець!”, “Русифікатори — геть в Москву!” та ін.

Про обсяг впливу на свідомість населення Волинського краю подвижницької діяльності А. Річинського та його дружини Ніни Павлівни свідчить зародження філії “Просвіти”, “Союзу українців”, “Пласту”, фестивалів народної творчості тощо. Навколо нього гуртується національно свідоме (світська та духовна) інтелігенція, селяни, молодь, жіноцтво... Станом на 1939 рік із 689 церковних приходів Волинської єпархії 415 перейшли на українську мову богослужіння.

Чи могли не помітити окупаційні режими II Речі Посполитої (1919) та більшовицько-московської займанщини (1939) основоположника релігійно-національної ідеології ціною відновлення “давнього Українського православ’я”? Ідеолога, що будив народ в ім’я свободи і незалежності Ук-

раїни силою національної ідеї в національній Церкві, “яка не терпить ніяких конфесійних поділів”.

Чотири рази (1922, 1925, 1935, 1939) ув’язнював його режим польської влади. Два останніх — із засланням у відомий концтабір Березу Картузку. Долому повернувся 16 вересня 1939 року, а 20 жовтня був заарештований НКВС і засуджений на 10 років табірної ув’язнення. Дружину Ніну Павлівну, доньок Мирославу і Людмилу вивезли у Північний Казахстан. Після звільнення (1949) А. Річинському не дозволили повернутися на батьківщину. Разом із сім’єю, як практикуючий лікар, проживав на ст. Жосали Кзилординської області.

Незважаючи на хворе серце та гіпертонічні кризи, встанне по жертвував своїм життям 13 квітня 1956 року, рятуючи матір і новонароджене дитя...

Багаторічна спадщина А. Річинського чекає окремого дослідження богословів, учених-релігієзнавців, істориків, філософів, митців церковного співу — всіх, хто дорожить національним надбанням животворного Духа в історії сьогodenня.

Ось чому повернення А. Річинського із забуття має непересічне етноконфесійне і національне значення.

Завдяки науковій конференції в Луцьку (1997) за участю вчених і духовенства УАПЦ з нагоди 70-річчя “З’їзду православних мирян-українців у церковних справах” та Річинських читань з 1998 року (в кожних два наступних роки), урочистої академії, присвяченої 110-й річниці від дня народження А. Річинського, його визнали основоположником етнології релігії в українському релігієзнавстві. Історико-аналітичний метод аналізу українського етноконфесійного буття разом з історіософськими висновками і узгальненнями творчо ввійшли у скарбницю базових чинників сучасного процесу духовного та національного поступу українства.

Відтоді побачили світ десятки наукових публікацій в Україні і за кордоном. Створено документальний фільм “Арсен Річинський — ідеолог Українського православ’я”

З благословення Предстоятеля УАПЦ, митрополита Київського і всієї України Мефодія побачили світ друге, третє та четверте (повне) видання (2000, 2002, 2009) книги “Проблеми української релігійної свідомості”, виготовлена медаль ім. А. Річинського “Духовність — народові”, та орден імені подвижника.

На виконання ухвали читань 1998 р. Кабінет Міністрів України присвоїв ім’я Арсена Річинського Кременецькому медичному училищу. На училищі та на родинному будинку подвижника Українського православ’я у Володимир-Волинському встановлено меморіальні таблиці.

14 жовтня 2006 року, на Покрову Пресвятої Богородиці, труну з прахом Арсена Річинського зустрів храм Різдва Христового УАПЦ міста Тернополя. Перезахоронення з далекого Казахстану відбулося...

Життєвий шлях борні та наукових пошуків в ім’я “створення власної релігійно-національної ідеології” дає право ще раз нагадати: харизма Арсена Річинського становить одне ціле в ореолі Господньої благодаті і священної любові до свого Богом твореного народу.

Утверджуємо українство

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

18 червня в залі Національної спілки письменників України відбулися звітно-виборні збори Київської міської організації ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка. 45 делегатів з усіх районів столиці заслухали звіт голови — професора Івана Пилиповича Ющука. Серед досягнень попереднього правління міської організації — створення в Інтернеті сайту Київської міської “Просвіти”, 17 засідань Клубу української мови і культури, організація наукових конференцій у Києві та Тернополі, присвячених кооперативному рухові в Україні, проведення творчих вечорів поета-пісняря Євгена Гуцула й поетеси-піснярки Надії Данилевської, засідання, присвячене 500-річчю від дня народження українського публіциста й філософа Станіслава Оріховського, проведення серед учнів Києва двох конкурсів художніх творів в усіх жанрах на вільну тему, кілька засідань створеної творчої студії “Четвертий четвер” для студентської молоді, щомісячні засідання молодих істориків, чотири поїздки молоді визначними місцями України, проведення у навчальних закладах концертів народної пісні, вистав і творчих вечорів Оболонською, Дарницькою та Солом’янською районними організаціями. Центральному правлінню було запропоновано відзначити керівника Дарницької районної організації Надію Миколаївну Якименко та вчительку школи №187 Ольгу Миколаївну Ходацьку медаллю “Будівничий України”.

Серед завдань, які стоятимуть перед новим правлінням, Іван Пилипович вирізняв наступні: активне залучення у “Просвіту” студентської молоді та викладачів, встановлення тісних зв’язків з товариством “Знання”, налагодження видавництва масовим накладом популярних просвітницьких брошур, популяризація та поширення газети “Слово Просвіти”, отримання власного помешкання-офісу та налагодження дисципліни в зборі членських внесків. Серед загальнополітичних завдань — гідне відзначення 200-річчя Т. Г. Шевченка та протидія русифікаторським планам нинішнього міністра освіти.

Присутні на зборах подякували Івану Пилиповичу за плідну працю та взяли до відома його заяву про складання з себе обов’язків Голови правління в зв’язку з поважним віком та зайнятістю науковою діяльністю. Новим головою серед двох запропонованих делегатами кандидатур з невеликою перевагою голосів став відомий діяч у галузі національної культури композитор Кирило Стеценко. Заступником обрано Олексія Курінного. До складу правління також увійшли: Іван Юшук, Галина Яблонська, Надія Якименко, Зоя Голота, Богдан Березенко, Тарас Компаніченко, Олексій Кляшторний. Також обрано Контрольно-ревізійну комісію у складі Віталія Чабана, Михайла Кублія, Миколи Бондара.

На загальноукраїнський з’їзд просвітян, який відбудеться восени, обрано делегатами Зою Голоту та Ольгу Пугач.

Слово у веселкових кольорах

Надія КИР’ЯН
Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

У Національному музеї літератури України вручили нагороду переможцям просвітнянського дитячо-юнацького конкурсу патріотичного плаката і малюнка “Палітра українського слова”. Заслужена артистка України Тетяна Негрій привітала дітей та їхніх керівників зі святом і надала слово відповідальному секретареві ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Миколі Нестерчуку: “Конкурс проходить спочатку на рівні навчальних закладів, мистецьких студій, переможців визначають в областях, а найкращі роботи надсилають до нас. Цього року ми розглянули 63 роботи, визначили переможців за віковими категоріями. Ви — наша зміна, ми дуже тішимося, що до нас приходять молоді, ваші твори свідчать, що ви любите Україну, українське слово. Це той стрижень, на якому тримається наш дух”.

Голова журі, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка художник Валерій Франчук вручив нагороди переможцям, побажавши їм долати сходинок за сходинок, підніматися дедалі вище

у мистецтві та пізнанні українського світу, величній історії України. Земля наша така багатоклірна, що вам вистачить малювати її все життя.

У I віковій групі (6—10 років) 1 місце поділили Тарас Чапенко за роботу “Котигорошко” та Валентин Петренко за малюнок “Козак Мамай” (дитяча художня школа, м. Переяслав-Хмельницький Київської обл.); 2 місце посіла Тетяна Олійник, малюнок “Святий Миколай” (студія “Сонечко” БДЮТ “Дивоцвіт”, м. Київ); 3 місце — Анна Небався з Переяслава-Хмельницького за роботу “Сова”.

У II віковій групі (11—14 років): 1 місце — Аліна Бабкова (ДХШ, Переяслав-Хмельницький), 2 місце поділили Марина Калганова (ДХШ, Переяслав-Хмельницький) та Анастасія Провотарь (студія “Сонечко” БДЮТ “Дивоцвіт”, м. Київ); 3 місце поділили Єлизавета Кругляк, Дар’я Ковбасюк, Антоніна Харіна (студія “Сонечко” БДЮТ “Дивоцвіт”, м. Київ) та Анастасія Рубайко з Дніпропетровська.

У III віковій групі (15—17 років): 1 місце — Світлана Яковенко, Аліна Шуліпа; 2 місце — Антон Ільченко; 3 місце — Катерина

Коренева та Анастасія Крутіліна (Сумська ДХШ ім. М. Лисенка). Багато дітей отримали заохочувальні премії.

На думку члена журі, кінорежисера, члена Центрального правління “Просвіти” Дмитра Ломачука усі діти заслуговують найвищої оцінки — їхні роботи радують око, вони ширі, красиві, патріотичні. Чи не найбільше цього року малюнків на шевченківську тему, сюжети народних казок, рідні краєвиди тощо.

Віночок запальних пісень зі свого нового диска подарувала переможцям конкурсу їхня ровесниця Анастасія Калинова, лауреат багатьох всеукраїнських і міжнародних премій.

Насамкінець Раїса Сенникова, заступник директора музею, повідомила, що музей із радістю приймає дитячі роботи на виставку. Щомісяця тут буває близько семи тисяч відвідувачів, які зможуть їх переглянути. Вона запросила дітей на екскурсію по музею, зокрема, до мистецької зали, де нині експонується виставка лауреата Шевченківської премії Євгена Безніска “Мій Шевченко”, в доробку якого понад 300 картин за творами Кобзаря.

Пізнаймо себе!

Надія КИР’ЯН
Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

Понад сто років тому, коли створювалася “Просвіта”, одним із найголовніших завдань було масове просвітництво народу. Для цього випускали брошури з основоположними працями українських державників, доступні за ціною для кожного, поширювали їх “від дверей до дверей”.

Нині, коли український інформаційний простір окупований, ідуть глобалізаційні процеси, загрозливі для життя нації, метод “від дверей до дверей” (прочитав — передай іншому) знову набуває актуальності. Теоретичні засади української державності ґрунтовно розроблено, суспільні процеси глибоко про-

аналізовано і виникає необхідність усіма можливими засобами донести правду до людей.

Професор Іван Юшук виявив ініціативу, а Київське міське об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка почало реалізовувати видання найважливіших праць наших теоретиків і поширювати їх. Минулого року Іван Пилипович започаткував серію “Пізнаймо себе, українці”, упорядкував і надрукував дві брошури: академіка Анатолія Погрібного “Шевченкові імперативи і ми” та кандидата історичних наук, письменника, публіциста Володимира Петрука “Країна-народ(и)-державна” (дослідження про хронологічну давнину “української спільноти”).

Цього року вже видано брошури: Анатолія Погрібного “По-

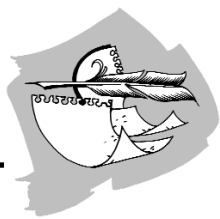
ясніть ще раз, хто є націоналіст”; “Страхотливий злочин імперії”, куди увійшли стаття Івана Ющука “Голодомор 1932—1933 років — спланований злочин”, висновок Національної комісії із зміцнення демократії та утвердження верховенства права щодо правового визначення Голодомору та інші документи про цю трагедію; Анатолія Погрібного “Бій за українську державність триває”; кандидата історичних наук, професора Раїси Іванченко “Перші історичні кроки української державності”. Проект триває.

У кожній брошурі міститься коротка біографія авторів розвідки, примітки тощо.

Ці книжечки дуже зручні у використанні, стануть в пригоді вчителям, студентам, пропагандистам, а також кожному, хто цікавиться українською історією і сприяє побудові справді незалеж-

ної, демократичної, справедливої української держави. Про важливість цієї серії можна сказати словами Раїси Іванченко: “Україна як держава має свою велику й повчальну історію. І її не треба приховувати — треба знати. Для української ж сучасності вона відіграє важливу, коли не вирішальну роль у формуванні української політичної культури й новітньої нації. Адже звернення до джерел історії, до національних і культурно-державницьких надбань посилює почуття ідентичності та єдності українського народу, коли його власну державницьку традицію намагаються вирвати з пам’яті й містифікувати, щоб духовно знесилити й знищити його”.

«...Для нас слово було чарівним мечем...»

Дует — Євген Попович та Ольга Сенюк

Галина КИРПА,
м. Київ

Часом здається мені, що місяць червень зв’язаний двома датами, і нитка між ними тягнеться від Ольги Сенюк до Євгена Поповича. Ідеться про їхні дні народження. Щоправда, обоє вони ніколи не надавали тим дням великого значення. Здебільшого просто зникали на той час із Києва, а коли вдавалося когось із них заслати, відбувалися жартом: “Ми вже старі, щоб нас вітати!”

Відтоді як Євгена Оксентовича не стало, мені до рук потрапив лише один спогад про нього, та й той у рукописі. Його написала вільна слухачка “Перекладацької майстерні 2000—2001” Анастасія Одінцова, згадуючи всього-на-всього дві зустрічі з Поповичем і надавши п’ять його листів. “Завдяки Євгену Оксентовичу я зрозуміла суть праці перекладача, його пристрасть, його ставлення до Слова”, — пише Анастасія. Під цим можуть підписатися всі, хто знав, як він працює. Невідомо, чи вималюється коли-небудь збірка спогадів про нього, але спогад молодого перекладачки спонукає мене дещо й собі згадати. У його листах до Анастасії домінує шире захоплення і слушні поради, в яких простежується одне — не відвернути молоду перспективну людину від перекладу. Попович завжди сповідував неписане правило: “Щоб, боронь Боже, не прогавити якийсь талант, що їх нам так бракувало” (це фраза з його статті про Миколу Лукаша).

Кумеднішого місця за те, де я вперше побачила Ольгу Сенюк і Євгена Поповича, годі й придумати. То було на початку 1970-х біля дірки в металевій сітці, якою тоді був обгороджений Ботанічний сад з боку житлових будинків на Бастіонному провулку.

Виявилось, що ми живемо в одному будинку. Ба — в одному під’їзді. Ми, цебто троє дівчат-студенток, що працювали і заразом навчалися в університеті, мешкали там в одній жінки на квартирі. Щоранку перед роботою ми пробиралися через дірку в Ботанічний сад на пробіжку й зарядку. Тоді ж як ми верталися назад, туди забігали Поповичі.

Певна річ, вони нас помічали, як ото помічають мешканців одного під’їзду, але до ближчого знайомства не доходило. На той час я вже добре розуміла, ХТО такий Євген Попович. Його ім’я асоціювалося у мене з “Домом без господаря” Генріха Беля і Ремарковим “Чорним обеліском”, Гофмановими “Музичними новелами” і Лессінговим “Лаокооном”. Окрім того я безугаву зазірала в книгарні, виглядаючи нових перекладів, адже то був час, коли твори купували за прізвисьмом перекладача. Вихід іншомовного автора в його перекладі завжди був подією.

Трохи спогадів про Євгена Поповича

Та все ж тоді мені й на гадку не спадало, що саме Євген Попович буде згодом рецензентом мого першого перекладу. А після того він, власне, вже ніколи не забуватиме зайвий раз поцікавитися, над чим я тепер працюю. Саме Євген Попович схилив мене писати передмову про знамениту шведську письменницю Сару Лідман, яку перекладала для видавництва “Дніпро” Ольга Сенюк. Мало того — він нашукав для мене купу різних видань і додаткової інформації. Коли передмова була написана, я попросила, щоб вони з пані Ольгою прочитали її перед здачею у видавництво. І от ми домовилися, що я під’їду до них з роботи “завтра в обідню перерву”. Але “завтра” на обідню перерву в нас надумалися зібрати збори, з яких мені не вдалося відпроситися. Я хотіла було зателефонувати й попередити, що не прийду, але подумала: навіщо дзвінком відволікати від роботи людей, яким дорога кожна хвилинка? Увечері ж зателефонував сам Попович і докірливим тоном сказав: “А ми всі жданіки поїли!” Досі пам’ятаю, як мені стало соромно, бо вишло так, що я, хоч і з добрих міркувань, але таки не дотримала слова.

На другий день в обідню перерву мене зустрів пан Євген сам, бо Ольгу Дмитрівну викликали у видавництво. Першим ділом він засадив мене в кухні обідати (запевнення “я вже пообідала” не взялися до уваги), насипав миску борщу і сказав: “А я піду на балкон читати, поїжте і приходьте”.

Він читав передмову зацікавлено й уважно, часом щось перепитував, уточнював те чи те слово, і я подумки усе те підкреслювала: щоб удома ще раз обміркувати. А згодом саме Євген Попович (звісно, не без відома Ольги Сенюк, оскільки вони завжди були в спілці) благословив мене на переклади Кнута Гамсуна. З його легкої руки я переклала не два, як спершу було обумовлено, а три романи, бо третій (“Вікторію”) Ольга Дмитрівна “відступила” мені. То був шляхетний, великодушний жест — мало хто з перекладачів може подарувати іншому перекладачеві твір, який усе життя мріяв перекласти сам. Але Попович мовби підбив риску: “Нехай це буде повністю ваш том. За Ольгою буде другий — “Плоди земні”.

Таке не забувається!

Після Гамсуна Євген Оксентович мало-помалу заходився підбивати мене ще й на переклад “Пера Гюнта”. Спершу я відбивалася: “Та куди мені? Я не подужаю!” Але він наполягав: “А спробуйте, ви ж поетка. Я знайду вам давній переклад Миколи Голубця, а ви шукайте оригінал”. О, здається, тільки Євген Оксентович умів так радіти, коли я сказала йому, що вже маю оригінал!..

У мене збереглося кілька листівок, автографів, усі вони — дотепні, нестандартні, з укріпленням неповторного Поповичевого гумору. Одна з них — вітання до псевдосвята 8 березня: “Галино! Оскільки зловорожі сили у постаті хвороб та проклятих видавничих графіків не дозволили мені привітати Вас із справжнім святом — Новим роком, дозвольте повіншувати Вас із псевдосвятом, ризикуючи, що Ви його не визнаєте, як, на моє щастя, не визнає така собі Ольга Сенюк. Але все буває. Ану ж визнаєте? В такому разі прийміть мої найщиріші побажання всіляких жіночих та й не тільки жіночих радощів, хай Ваше серце цвіте по-весняному, незважаючи на морози фізичні і метафоричні. Всілякого Вам гаразд!”

Ольга, проти своїх принципів, приєднується до мого голосу, щоб був дует. Євген Попович”.

І вже зовсім сумний останній автограф на виданні “Вікно у світ” (Швейцарія, 2002), де поміщено переклади Макса Фріша та Фрідріха Дюрренматта: “Галі і Дмитрові — крихта з моєї мізерної тепер продукції з пошаною і любов’ю Євген Попович (та крихта — як бур’ян між чужими колосками)”. Хоч насправді поміщені тут твори — теж добірні колоски.

Попри те, що часто від праці його відіймали хвороби, що в 70-ті він пережив чорну пору заборони друкуватися, напевно, він був щасливий спілкуванням із гарними людьми й справжньою літературою. У вірші “Мистецтво перекладу” Максим Рильський порівнює перекладача з “мисливцем вдалим”, завдання якого не “вбити”, а тільки “влучити”:

*Не вбити, ні! Для всяких аналогій
Межа буває: треба, щоб слова
З багатих не зробилися убогі...*

Євген Попович, безперечно, був одним із найвдалиших “мисливців”. За кожним його перекладним твором проглядають ґрунтовні знання народу, історії, мови, етимологічних особливостей, духу, буття, культурних та естетичних надбань, бездоганна школа мовного багатства нашого народу, художній смак, такт, відчуття кожного слова, непомилна орієнтація у виборі художніх скарбів, вимогливість до свого обдаровання. В одному з останніх інтерв’ю він висловив певність: “А переклад не з оригіналу, а з іншого перекладу — я вважаю це те, з чим ми боролися і що поборолі”. І тими борцями були всі ті прекрасні покоління перекладачів, що передавали одне одному естафету вміння плекати, підтримувати і запалювати здібних людей,

Там є повчальна розповідь про те, як видавництво набирало редакторів. Претенденти подавали заявки і проходили конкурс. Попович пише, що було три іспити: диктант з української мови, наче школярський, але треба було переконатися, що люди, які хочуть бути редакторами українських текстів, бодай знають цю мову; другий — редакторський висновок на якийсь твір для дітей і третій — для тих, хто подав заявку до редакції перекладної літератури, — художній переклад. Не зайве було б відновити такі конкурси тепер, тоді у видавництвах не правили б бал випадкові люди чи й просто невігласи.

Звісно, Євген Оксентович не уклав ніяких письмових пам’яток для перекладача. Але така пам’ятка мимоволі укладається з розмови, яку провела з ним Людмила Таран 2000 року, та зі спогаду самого Євгена Поповича про Миколу Лукаша “Це ім’я мене зачарувало — поліглот, та ще й блискучий перекладач”. Мабуть, таки кожному, хто працює в перекладі, не завадило б пригадати собі цю мимовільну “пам’ятку”:

“1. Чуття мови — від природи, це хист, без нього не може бути доброго перекладача, хоч, як на мене, може бути непоганий письменник: мати кепський стиль і кепську мову, але пильне око, гострий розум і багату уяву. Для перекладача ж чуття мови — головне. Він може блискуче знати і свою, і чужі мови, але бути глухим до природності звучання фрази, до чистоти її тону, до барви слова.

2. Щодо методи вивчення мови. Вона проста: я знаю мову свого села, а з мови багатьох таких сіл складається мова народу, наша спільна мова... Я люблю слухати, як люди говорять. Трапляються талановиті мовці, і здібати їх — велика радість.

3. А ще люблю читати словники. Вони, їй-богу, цікавіші за детективи. Не ледачуся знов і знов заглядати в них, ціле життя вчуся мови.

4. Перекладач “підлеглий” чужому текстові, але водночас і пан над ним, той текст залежить від його майстерності, його хисту; коли перекладачеві його забракне, текст постане перед читачем у кривому дзеркалі, тінь нездарного перекладача впаде на першотвір.

5. Ніколи не відступався від свого принципу користуватися всіма шарами української мови і шукати в них синонімів до силоміць накинених ззовні чужих слів, та завше пам’ятав про міру і доцільність”.

І завершити цю пам’ятку доречно було б десь отак: “... насамперед ми весь час працюємо над мовою, бо для нас слово було чарівним мечем, перед блиском якого блякне влада тиранів. Слово, воля і дух — триєдині”. Це написав Ернст Юнгер у своєму прекрасному романі “На Мармурових скелях”. Та, здається, їх міг написати і сам Євген Попович, перекладач цього роману. Його творче життя мало б слугувати взірцем для тих, хто хоче пов’язати себе з перекладом.

Тепер, коли я слухаю, як Ольга Дмитрівна розповідає про свого Євгена, очі в неї тепліють і світяться. Мені стає шкода, що вона того не бачить. Адже по них помітно, що духовний зв’язок із дорогою людиною не вривається ніколи. А ще я розумію, що в її душі — ціла скарбниця спогадів, яких нікому не дано побачити. Може, навіть добре, що є невидимі для стороннього ока архіви душі. Попри те, що часом хочеться в них заглянути і погортати.

Таких людей, як Євген Попович, ніколи не буде забагато, і про них ніколи не хотітиметься говорити в минулому часі. Хоч там, у Заобрійній Країні, він, очевидно, так само, як і тут, мов рівний з рівним, розмовляє зі своїми літературними побратимами Гейне, Гессе, Ремарком чи Манном. І там йому не бракує доброго товариства. Бракує тут, нам.

Р. Доценко, Є. Попович, Ю. Лісняк

створювати навколо себе напрочуд щедрий творчий простір. Як же гірко сьогодні визнавати, що те, за що вони боролися, вкотре зневажено. Що у видавництвах знов запанували нові “перекради”, і ніхто не вважає це за ганьбу.

Ті, хто сьогодні засновує видавництва і заходжується видавати твори світової літератури, а також ті, хто проводить круглі столи чи обговорення на тему українського перекладу, передусім мали б неодмінно прочитати спогад Поповича про Лукаша.

Віктор БАРАНОВ: «Душа іще не настраждалась...»

Сонетарій “До-мінор”

1.
Зірвалося слово, як висохлий, зайвий листок,
І хоче летіти, віддавшись довірливо вітру.
А вітер і далі веде свою пісню нехитру,
Почуту й почату ще там, де пустельний пісок.

Зірвалося слово — і світ цей од сліз не промок
І з горя не кинувся йти по спасенню півлітру.
Кружляє листок — я його траєкторію витру,
Аби лиш не знати, куди він упав і замовк.

Як звати цей час? Листопад він, чи вже й словопад?
Іду через нього, бреду навмання, навздогад
І знаю, що прихистку в ньому давно вже немає.

Чи я з цілим світом, чи й світ цей зі мною — невлад?
Та що вже вертати й питати дороги назад...
Ген слово зірвалось — нехай хоч воно політає.

2.
Протяг долоню поклав на розкрите плече —
Стислося серце. Скінчилися сни про кохання.
Кліпнуло оком у шибку тонку передрання,
Ніч перебувши у лоні понурих печер.

Скрипнув осокір, мов щось йому думку пече.
Скрипнув, як скрикнув, зате не зійшов до зітхання,
Кроною вчувши утрату свого бездогання:
Скоро із неї пишнота на землю стече.

Вийду на ганок, де лащиться промінь зорі,
Ніч позіхає, а спокій, мов пес, у дворі
Ходить нечутно і погляд трима на воротах.

Скресне під серцем. Тривоги нові і старі
Втихнуть, довірившись цій незворушній порі.
Тільки ж навіщось торкав мене холодно протяг...

3.
Ні як не звикну до жорстоких снів,
Які мене щораз ведуть на страту;
Із ночі в ніч переживаю втрату
Себе самого. І немає слів,

Хоч би й чаклунських, із яких би сплів
Щонайміцнішу сіль своєму кату.
Таку мені присуджено розплату
За цілий міх призибраних гріхів.

Ізвідкіля ця люта ненасиль
До катувань, в яких душа горить,
З якими ночі дружбу водять вперто?

Прокинуся, а тиша аж дзвенить,
І сон іще в мені триває мить —
Настільки, щоб у нім я встиг не вмерти.

4
В полях процахлих оселився звук —
Ледь чутний спів самотньої сопілки.
Він мовби кличе до своєї спілки
Всіх, перед ким каштан упав на брук;

Усіх, кого провідав трем розлук
Гірким димом спаленої гілки,
Для кого дні — суцільні понеділки,
І не дається синій птах до рук.

А що ж моя знеямлена душа?
Чого тремтить, але не поспіша
В солодкий бран бальзамового звуку?

Вона щось зна й підказує мені,
Що ми, хоч і обоє в сивині, —
Ще не рідня каштанові із бруку.

Останній спалах прабабиного літа.
Майже теплінь. Майже нірвана.
Майже дозволено писати прощальні листи.
Розімліла сосна пише їх краплями ладану,
і безгучно звучить “алилуя”.
До околиці лісу встигла добігти
і зацвісти дивина — майже фатально,
майже з останньої власної ласки,
що її оцінити нема кому,
окрім бджоли; а де вона тут узялася —
ще одна дивина.
Спить у квітці знеямлена трудівниця.
Хто там знає, чи солодко спиться бджолі:

літо не знає,
сосні воно ні до чого,
день прихмелений очамрінням,
дивина і думать не сміє
думати щось про комаху,
у якої останній сон
пахне так солодко, як не пахнуть усі меди,
принесені нею за вік.

День хилиться на пруг, а мусив би — на плуг,
Та ж бач, яка біда, що день той — недолуг,
Бо з ночі вийшов, наче із дурдому.
І теше він мене, як деревину струг, —
То й я такий самий у дневі цьому.

І каже хтось мені: “Не буде інших днів!
Живи в яких вже є і Господа не гнів.
Бо чим ти заробив хоч трохи краших?!”
Отож і вийшло так: собі я долю сплів
Із недолугих днів, хоч думав — не з пропащих.

Але ж були, були і в мене інші дні!
Я в них палав, горів у трепетнім огні!
Я світ перевертав — і світ корився!..
Аж бачу: все воно приснилося мені,
І та омана сонна — до пори вся.

Тепер готов і я на плуга налягти —
Та пізно: ген стоять од вічності свати,
Які ніде не звикли довго ждати.
І я кричу до дня у три роти:
Який ти є — не йди з моєї хати!

Та коли йти — то вдох. І не товкти горох,
А стерти з лемешів іржу ледачу й мох
І свіжою упитись борозною.
А що було доднесь — нехай розсудить Бог:
Він знає, що робити з днем і мною.

Душа іще не настраждалась
І через те іще жива...
Сховавши під коріння жалість,
Трава рости не забува
І світ отавами дивує,
Себе в них вкотре воскреша.
Либонь, таки ж болить не всує
Її невидима душа.
Долоню простягну гарячу,
Погладжу сторожко траву —
І не зомлію, не заплачу,
А тільки серцем оживу.
Мов до іконки, нахилиюся
До лику впертого стебла
І помолюся, помолюся,
Аби отава ще жила.

Там, де вже й мальви не цвітуть, —
Отам прослалась наша путь
У теплу вічність.
І ми вступаємо в сліди
Позаминулої біди,
Як вовк у січні.

А хто в нас князь? А де наш бог?
І хто блукає в соснах трьох,
Що снять край шляху?..
Себе впізнати в блукачах —
То краще б голову той шлях
Поклав на плаху!

То краще хай сосна впаде,
І друга, й третя — щоб ніде
Не знать нам спину.
І знову рушимо у світ,
Самі собі махнем услід,
І — вітер в спину!

Шкода лиш — мальви не цвітуть...
Та ми як-небудь, *як-нибудь*,
Без них звикаєм.
Зате нам світ — на видноті,
У нас із кожним на путі —
Любов навзаєм.

...Поглянь — уже встає зоря,
А в нетрищах календаря
Щезають дати.
І сіється космічний пил
На мовчазні хрести могил,
І плаче мати.

Увіходимо в літо, яке вже давно на порі,
Запливаємо в купіль червневої ніжної ночі.
Тихо котиться Віз по Чумацькім шляху угорі,
І говорять нам зорі слова і одвічні, й пророчі.

Увіходимо в літо, немов у відновлений храм,
Знов плекаємо віру в майбутні літа з урожаєм,
І просвітлені лики батьків усміхаються нам
Вже з далеких світань, де були ми щасливі навзаєм.

Увіходимо в літо, в якому — сльоза і гроза,
У якому у сни нам приходить найперше кохання;
Сік потужно у грона жене виноградна лоза,
І, мов білий налив, наливаються наші бажання.

Увіходимо в літо, і пахне нам сіно із лук,
І на плесах нічних нас дарма виглядають русалки,
І звучить, як симфонія, горличок гук-перегук,
І Телесик пливе в срібнім човні до нас, як і змалку.

Увіходимо в літо — у житечко-жито, в жнива,
По гарячій стерні наша пам'ять біжить невситимо.
Та уже підросла, вже міцніє забутня трава,
Що від літа до літа чимдалі яріше ростиме.

Переходимо літо — від червня до серпня — убрід,
Затамовуєм шем для осінньої скорой втрати.
Але поки ще — літо! І зірка лишає нам слід
Хоч на мить. Тож устигну бажання в цю мить загадати.

Так, мої любі: мете сніговий, замітає
Чорне й червоне, і біле забілює теж.
Казка — то вигадка, міф. Та вже й казки немає —
Тільки бенкет сніговійних січневих пожеж.

Так, мої горді: на мордах орди — вічний іній.
Б'ється розпачливо в шибку пташиний відчай.
Деся там озветься весна голосами іриній,
Лясне над нею зими замашний малахай.

Ні, мої добрі: сивинами час не торгує —
Зовсім інакші у нього маркетинг і крам.
Півчі сльозу витискають тонким “Алилуя!”,
На казино все відвертіш позиркує храм.

Ні, мої мудрі: було все не так і не з нами.
Ми розминулися з тим, що для когось *було*.
Чорне й червоне палало б оце над світами
(Ой, як палало б!..) — та тільки його замело.

Поетам всім — судьба одна:
Кохати й бути не коханим.
Ім світ зеленого вина
Ділить на добре і погане,
На тлі і цвіт, на ніч і день,
Людей — на сліпнучих і зрячих,
І дати в маєво ідей
Свою ідею необачну.
У мозолях відчутти труд,
В очах — приховану сльозину,
У жінці — матір і сестру,
В людині — суть свою людинну.
Самому гоїти сповна
Одвічним болем
ранні рани.
Поетам всім — судьба одна:
Любити й бути не коханим.

— Почну із засадничих питань. Твоє життєве і творче кредо.

— Може, не стільки життєве кредо, скільки якийсь комплекс правил: не всі згадаєш, не всі оформлені у слова, бо над ними не задумуєшся. Ось деякі з них. Нічого не здобувати дорогою ціною. По можливості допомагати добру і справедливості вижити. Віддавати десятину свого часу, а отже, ймовірно, зароблених грошей чи інших благ, на знайомих і незнайомих людей, для яких твоє втручання може щось змінити на краще. Мати страх викреслити людину не тільки з життя, а й зі списку заради власного інтересу, бо кожна людина — частина Божого плану, а йти проти Бога — це притягувати пекло. Як показує життя, це не найкращі риси для письменника, але вони допомагають не перетворити життя в абсурд машини для продукування текстів, які, може виявитися з часом, нікому не потрібні.

Творче ж кредо, як правило, змінюється впродовж життя. Принаймні мене вже з десять років не полишають слова Віри Вовк: “Я живу у світі хитріших і спритніших, тому ставлю їм опір працею. Це мій вияв протесту”.

— Часто письменники нарікають, зважаючи на біди з українським книгодрукуванням та розповсюдженням, а то й узагалі з падінням інтересу до читання: для кого пишу... Що ти скажеш на це?

— Я й сама на це нарікаю і не раз. Людина — не метал, їй власноруч розчаровуватися і впадати у відчай. Але мені пощастило почути достатньо добрих слів про мою прозу та вірші, то я мала би гріх думати, що це аж так нікому не потрібно. Правда, хочеться, аби вартісна книга спромоглася на трохи більший наклад, аніж тисяча примірників. Отоді б усі нарікання зникли. Але який народ — така й влада, яка влада — така й країна, таке й книгодрукування. Коло замикається. Виходить: що ми читаємо, так ми й голосуємо.

Читали, звичайно, і в найкращі часи не всі, а нині — просто одиниці. Може, у сумі вони складуть мільйон, а може, вже й не складуть. Але якщо б замість кримінальної хроніки, на яку перетворилися наші телевізійні новини, чи принаймні класичного останнього сюжету про білочок, ховрахів і білих ведмедів рекламували якусь добру книгу вперто і старанно, то мільйон точно був би. І для нас цього цілком би вистачило для початку. Але для такого перетворення треба мати державне мислення і менший потяг до грошей. Ну і, звичайно, більшу кількість книжок, яка у нинішній ситуації просто нереальна.

Більше турбує матеріальне становище письменників, яких ніби навмисне поставили у найбільш принижений розряд населення поруч із тими, хто виходить на паперт. Повальна більшість видань (маю на увазі не літературні: ті або виживають завдяки героїчним зусиллям своїх керівників, або ж пропадають, на превеликий сум, бо простір, у якому можна щось говорити, звужується до трагічних розмірів) не платять гонорарів.

У той же час мої колишні колеги-актори вже можуть собі дати раду з життям, бо у Національних театрах отримують нарешті більш-менш нормальну платню. Виста-

Теодозія ЗАРІВНА: «Я спробувала написати сучасну версію Дон Кіхота»

Теодозія Зарівна народилася у селі Ридодуби Чортківського району Тернопільської області. Фаховий філолог і театрознавець. Працювала у Київському академічному театрі ім. Івана Франка та у Національній телекомпанії України. Авторка і ведуча багатьох циклових літературних і культурологічних програм (“Літературна студія”, “Основа”, “Спочатку було слово”, “Не хлібом єдиним...” тощо). Написала п’ять збірок поезії, п’ять романів, низку повістей, оповідань, п’єс, сценаріїв документальних фільмів.

чило Богдану Ступцю побути якийсь час міністром, як він встиг використати цей період для блага значної групи людей.

Держава в особі чесних людей повинна вибірувати талановиті твори і всіляко сприяти, друкуючи, розповсюджуючи і відзначаючи їх. А таких авторів, як талановитий поет із села Михайлівка на Дніпропетровщині Михайло Дяченко або ж Вікторія Віта, котра до свого поважного ювілею надрукувала несподівану прозову книгу із симптоматичною назвою “На дні провалля”, чи то автор знакового роману “Хутір” Андрій Кондратюк, є чимало, надовкола них — тиша і мовчання. Вони не мусять би йти з простягнутою рукою до видавців, які не мають бажання перейматися благодійництвом, а хочуть у видавничому бізнесі заробляти.

Польща для просування своєї культури у світі має понад двадцять інститутів у важливих для неї країнах. Це величезні гроші. Але треба так любити батьківщину, як люблять її поляки і розуміти, що література — це стратегічна зброя, і її не можна пускати на самоплив.

— Ти зацікавила уривком із роману “Забавки для хлопців”, поданим у недавньому числі “Кур’єру Кривбасу”.

— Роман уже написаний. Прекрасна польська поетеса Уршуля Козьол надіслала мені свою нову книжку “Nogendum”, де говорить: “Знову забула написати “Дон Кіхота”. Так-от, у цьому романі я спробувала написати сучасну українську версію Дон Кіхота, історію життя покрученого компромісами небідного чоловіка, котрий вибивається із загального ряду, бо хоче змінити існуючий уклад, який його розтоптав і знищив морально та матеріально. І він виходить на битву із системою — такий собі один у полі воїн.

— Якби я звернулася до стереотипу, то сказала б: не по-жіночому сміливо й несподівано! Маю враження, що ти боїшся означення “жіночий” стосовно своєї творчості — в будь-якому контексті. Чи це так?

— Мені здається, таке означення трохи звужує те, що я намагаюся робити. Це не погано, просто воно свідомо чи несвідомо переводить стрілку у моїх творах з головного на другорядне. Я не можу відкинути жіночу природу від себе, вона мені диктує, що правильно, а що неправильно у психології героїнь, у логіці їхніх вчинків, головне ж для мене — людина у творі, її метаморфози, її хресний шлях, а решта все — де-

талі. У найновішому романі “Забавки для хлопців” мій герой — чоловік, і в тексті нема ані обов’язкової для сьогодинського часу еротики, ані любовних сцен. То яка це література — жіноча? Хіба те, що її написала жінка.

— Про тебе не скажеш: “Вона наскільки благополучна, що ні з чого писати вірші”. Чи обов’язковим є душевний дискомфорт для писання лірики?

— Мені колись один відомий український письменник надіслав питання для інтерв’ю про те, як я пишу вірші. Який пейзаж мене надихає? Яка кава чи щось міцніше? Який інтер’єр і яка музика і т. ін.? Я звичайно, спрощую. Але тоді мені здалося, що це такий варіант м’якої іронії. Бо такого, про що він писав, я ніколи не знала. Я прибігала з роботи, по дорозі набравши непідйомні торби продуктів і крутилася до десятої години вечора. І все. А далі: хочеш — пиши, хочеш — не пиши. Часом писалося, часом — ні, бо страшенно хотілося спати.

Ти ж говориш про інший традиційний для українського сприйняття полюс: поет — страждалець, як казав у моїй телевізійній програмі Іван Чендей. І він теж мав рацію. А вірші однак пишуться не зі страждання чи “зі сміття”, з піднесеного настрою чи з комфорту. Не думаю, що мав великі побутові чи інші проблеми Лев Миколайович, граф і володар душ у прямому і переносному розумінні, може, й мав, але точно не наші з тобою. А написав он скільки. Пишеш, бо вже професіонал. Бо можеш викликати не тільки вогник із хмизу, а часом і зі слова. Бо це ознака професійності. Бо це своєрідний стан чи, точніше, хороша спортивна форма душі й пера, а не наслідок безкоштовного якогось мазохізму чи сибаритства.

— Як би ти визначила різницю між писанням прози та поезії?

— Це, мабуть, так само, як грати драму і комедію чи говорити кількома мовами. Це спосіб мислення і спосіб існування у стихії, у тілі тексту чи сценічного твору. Ти входиш у нього, і ти живеш за його законами. Вистачає тільки прочитати частину попередньо написаного — і ти в тому часі, в тому місці, в тому просторі.

— Що скажеш про відкриття мови в собі: збагачення її, розвиток тощо.

— Усе, що я вмію і знаю, — це мова моєї мами з її колосальним словниковим запасом. Я понині за нею все записую. Звичайно, прочитані упродовж життя книги теж робили свою справу.

Я люблю прозу, оправлену в добрий стиль, яка може чимось вразити. Звичайно, так щастить

не завжди. Часом високорейтингова книга із чергового книжкового форуму так і лежить недочитана. Тоді беру класику або якийсь із романів, премійованих у світі, де похибка у визначенні якості далеко менша, і порівнюю не тільки стилі, а й смаки та обізнаність наших журі і їхніх. Природно, письменник має читати трохи більше, аніж пересічний читач, йти трохи попереду потоку. Звичайно, я стежу і за тим, що пишуть мої колеги, старанно зношу додому стоси книг, майже всі намагаюся читати.

— Що для тебе любов до землі у конкретному і символічному сенсах?

— Це не кидати папірців на асфальт, не вивозити сміття в посадку, не скидати каналізаційний вміст у ріки та в моря, бо це знищує все живе.

Це одягнути на димарі заводів та на водогінні труби якісь сучасні фільтри. Це полюбити старих і немічних. Це купувати своє. Це шанувати своє: мову, талант, розум. Це вчити дітей робити прості й правильні речі, інколи навіть поступаючись матеріальною вигодою, аби твоя земля ставала кращою, аби лице тобі в Європі чи в світі за неї не горіло.

Це знову народ робити народом, як робили його колись у XIX столітті та на початку XX великі уми і великі вороги. І вороги, і уми залишилися. Не вистачає якоїсь реакції, аби це якісно спрацювало у спільній дії. Хочеться вірити, винятково мирній.

— Як би ти прокоментувала думку про те, що сучасне суспільство — чи то у Франції, чи в Україні — стало інфантильним, тому й нещасним. А також, що нині в стосунках між людьми “все більше щезає місце для іншого”.

— У Франції я тільки гостювала, тому, як там живуть, не знаю. А про Україну — на жаль, це так. Розум із роками у немолодих людей перетворюється на золотий запас країни, тільки божевільні або сліпо закохані у себе можуть ним нехтувати. Я час від часу дивлюся CNN і BBC. Там майже всі обличчя поважного віку. Адже саме таким довіряють, бо за ними — досвід, а в нас — юні личка з гламурним лоском, які читають з монітора те, що їм написали. І ця картинка дуже символічна.

А щодо місця для іншого, то гроші стали ідолом, і більшість людей власний час перетворює на банківський внесок, тому часу на ближнього у них не вистачає. Це така хвороба — залежність від годинникової стрілки, схожа на комп’ютерну залежність. Але всіх грошей не заробиши. Можна з’їсти більше ковбаси чи купити коштовну річ і мати особистий виграш, однак загальні програші на видноті. І вони можуть стати трагічними, якщо так піде далі. Бо про Мамону нас уже попереджали. Не можна ставити на одні ваги безцінну людську душу і омріяний метал.

Спілкувалася
Людмила ТАРАН